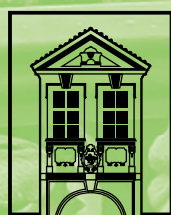

Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd ČR, v. v. i.

Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2024

ÚSD

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.

Vlašská 355/9, 118 00 Praha 1

IČ: 68378114

Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2024

Radou pracoviště projednána: 19. března 2025

Dozorčí radou schválena: 26. května 2025

V Praze dne 30. května 2025

OBSAH

1. Informace o složení orgánů veřejné výzkumné organizace

a o jejich činnosti či o jejich změnách.....5

1. 1 Složení orgánů pracoviště	6
Ředitelka pracoviště	6
Rada pracoviště	6
Dozorčí rada	6
1. 2 Informace o činnosti orgánů	7
Ředitelka	7
Rada pracoviště	8
Dozorčí rada	9
1. 3 Informace o změnách zřizovací listiny.....	11

2. Hodnocení hlavní činnosti 13

2. 1 Úkoly oddělení a pracovních skupin	14
Oddělení I. Politika, instituce, moc	14
Oddělení II. Člověk, identita, prostor.....	15
Oddělení III. Věda, kultura, myšlení	15
Pracovní skupiny.....	16
2. 2 Projektový výzkum.....	17
Projekty podpořené Grantovou agenturou České republiky.....	17
Projekty podpořené Ministerstvem kultury České republiky	20
Projekty podpořené z programů Akademie věd České republiky	20
Meziústavní spolupráce Strategie AV21	23
2. 3 Mezinárodní spolupráce.....	25
2. 4 Časopis a knihovna.....	27
Časopis Soudobé dějiny	27
Knihovna a sbírková činnost	28
2. 5 Hlavní vědecké výsledky – přehled monografií	30
2. 6 Hlavní vědecké výsledky – výběrová bibliografie	34
2. 7 Významné akce, které pracoviště (spolu)pořádalo	39
2. 8 Vzdělávací činnost	49
2. 9 Činnost pro praxi.....	50
2.10 Popularizační činnost	51

Výstavy	51
Sociální média	55
Prezentace výstupů	55
2.11 Významná ocenění.....	57

3. Další informace 59

3. 1 Hodnocení další a jiné činnosti	60
3. 2 Informace o opatřeních k odstranění nedostatků v hospodaření a zpráva, jak byla splněna opatření k odstranění nedostatků uložená v předchozím roce	60
3. 3 Finanční informace o skutečnostech, které jsou významné z hlediska posouzení hospodářského postavení instituce a mohou mít vliv na její vývoj.....	61
Informace požadované dle § 21 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů	61
3. 4 Předpokládaný vývoj činnosti pracoviště.....	61
3. 5 Aktivity v oblasti ochrany životního prostředí.....	63
3. 6 Aktivity v oblasti pracovněprávních vztahů.....	64
3. 7 Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím	64

4. Přílohy 65

1. Informace o složení orgánů veřejné výzkumné organizace a o jejich činnosti či o jejich změnách

1. 1 Složení orgánů pracoviště

Ředitelka pracoviště

PhDr. Adéla Gjuričová, Ph.D.

jmenována s účinností od 1. listopadu 2023

Rada pracoviště

Složení Rady Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., od 24. ledna 2024

Předseda: PhDr. Jiří Suk, Ph.D., DSc., (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.)

Místopředsedkyně: Mgr. Hana Bortlová Vondráková, Ph.D. (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.)

Členové a členky: PhDr. Daniel Doležal, Ph.D. (Ministerstvo vnitra ČR); PhDr. Michal Kopeček, Ph.D. (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.); Mgr. Doubravka Olšáková, Ph.D. (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.); PhDr. Petr Šámal, Ph.D. (Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.); MA, MPhil Petr Roubal, Ph.D., (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.), Mgr. Daniela Kolenovská, Ph.D. (Institut mezinárodních studií FSV UK)

Dozorčí rada

Výchozí složení Dozorčí rady Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.

Předsedkyně: JUDr. Lenka Vostrá, Ph.D. (Ústav státu a práva AV ČR, v. v. i.)

Místopředsedkyně: PhDr. Lenka Krátká, Ph.D. (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.)

Členové: prof. PhDr. Bohumil Jiroušek, Dr. (Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích); Mgr. Ondřej Beránek, Ph.D., (Akademická rada AV ČR); prof. PhDr. Ota Konrád, Ph.D. (Institut mezinárodních studií FSV UK)

Složení Dozorčí rady Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., od 1. února 2024

Předseda: Mgr. Ondřej Beránek, Ph.D. (Akademická rada AV ČR)

Místopředsedkyně: PhDr. Lenka Krátká, Ph.D. (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.)

Členové: prof. PhDr. Bohumil Jiroušek, Dr. (Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích); prof. PhDr. Ota Konrád, Ph.D. (Institut mezinárodních studií FSV UK), Mgr. Petra Eckert Nováková (Středisko společných činností AV ČR, v. v. i.)

1. 2 Informace o činnosti orgánů

Ředitelka

Ředitelka PhDr. Adéla Gjuričová zajišťovala kompletní agendu pracoviště související s funkcí ředitele, řídila a kontrolovala činnost všech složek Ústavu, sledovala a kontrolovala hospodaření pracoviště a čerpání rozpočtu v předepsané struktuře. Ředitelka pravidelně informovala Dozorčí radu i Radu ÚSD o důležitých skutečnostech v chodu a činnosti Ústavu, a to jak z hlediska hospodaření, tak výzkumné činnosti.

Po projednání v radě pracoviště přijala ředitelka několik nových vnitřních předpisů. Pravidla podávání návrhů projektů, řešení projektů a jejich administrace byla upravena novou směrnicí vyhlášenou 1. února 2024 (grantová směrnice). Nařízením ředitelky z 1. března 2024 byly sjednoceny povinné formulace afiliací a dedikací v publikačních výstupech. Po projednání v radě pracoviště i s odborovou organizací přijala ředitelka 17. června 2024 nový Organizační řád, jímž byly ustaveny tři výzkumné útvary (Oddělení I. Politika, instituce, moc, Oddělení II. Člověk, identita, prostor a Oddělení III. Věda, kultura, myšlení) a útvar Otevřená věda pro podporu a prezentaci výzkumu. V rámci politiky rovných příležitostí jsou výzkumné útvary vedeny tandemy vedoucích, které odrážejí diverzitu genderovou i juniorně-seniorní. Dne 6. prosince 2024 vyhlásila ředitelka nový Vnitřní mzdový předpis, v němž byla upravena pásma tarifních mezd a formulována nová kritéria přiznávání osobního ohodnocení, jež zohledňují vědeckou excelenci výsledků.

Velkou pozornost věnovala ředitelka vnitřní komunikaci na pracovišti: vedle individuální komunikace s výzkumnými pracovníky a pracovníci i zaměstnanci a zaměstnankyněmi administrativy svolávala pravidelné porady vedení s tandemy, iniciovala sjednocení přijímacích procedur, zaškolování výzkumných pracovníků a pracovníků přijatých na projekty a team-buildingové aktivity. Na začátku každého měsíce byl distribuován interní e-mailový newsletter s přehledem hlavních organizačních opatření, významných publikací či ocenění a kalendářem akcí; v průběhu roku se konaly dva kulaté stoly (jeden na téma rovných příležitostí, druhý věnovaný grantové strategii na další rok) a organizováno několik školení.

Ředitelka se rovněž věnovala agendě související s žalobou doručenou Ústavu 26. ledna 2024, jíž se prof. Miroslav Vaněk domáhá uznání neplatnosti výpovědi, a žalobou doručenou Ústavu 7. srpna 2024, jíž se prof. Miroslav Vaněk domáhá náhrady za údajné neoprávněné zásahy do jeho osobnostních práv. Prostřednictvím právních zástupců byly odeslány reakce, v případě první žaloby proběhla dvě jednání soudu.

V červenci a srpnu 2024 byla v objektu ve Vlašské 9 realizována rekonstrukce střechy.

Významnou část agendy ředitelky tvořila probíhající rekonstrukce budovy v Hyberské 1000/8, jež byla započata v létě 2023. Ředitelka se pravidelně účastnila týdenních kontrolních dnů na stavbě, kde projednávala postup rekonstrukce a aktuální otázky se zástupci spoluinvestorů – Orientálního ústavu AV ČR, v. v. i., a Psychologického ústavu AV ČR, v. v. i., zástupci zhotovitele rekonstrukce, technického dozoru investora a koordinátora bezpečnosti práce a ochrany zdraví, projektantů, orgánů památkové ochrany, archeologického dohledu, popř. subdodavatelů. Během roku byl dokončen archeologický průzkum prováděný Archeologickým ústavem AV ČR, prakticky dokončeny bourací a výkopové práce, umístěny obě retenční nádrže, započato s rozvody sítí a dokončena část fasád včetně osazení oken. Do financování rekonstrukce byly úspěšně zapojeny vnější zdroje, zejména dotace Ministerstva kultury ČR, MČ Praha 1 a Státního fondu životního prostředí. Postup rekonstrukce i její financování byly úspěšně komunikovány uvnitř Akademie věd.

Rada pracoviště

V průběhu roku 2024 se Rada Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., sešla formou řádného zasedání celkem čtyřikrát, a sice ve dnech 24. ledna, 20. března, 13. června a 23. října 2024. Třikrát proběhlo jednání Rady formou per rollam, a to ve dnech 15.–19. února, 15.–25. září a 3.–10. prosince 2024.

Na svém prvním řádném zasedání dne 24. ledna 2024 Rada pracoviště projednala a akceptovala některé koncepční i personální změny. Doporučila k přijetí nový interní předpis „Grantové projekty: pravidla podávání žádostí a administrace řešených projektů“, jehož smyslem má být zefektivnění procesu podávání a kontroly grantových návrhů. Rada projednala a vzala na vědomí změnu ve složení oborové rady doktorského studijního programu „Soudobé evropské kulturní dějiny“ (FHS UK). Na prvním zasedání se také rozloučila JUDr. Lenka Vostrá, Ph.D., již vypršel předsednický mandát v Dozorčí radě ÚSD. K personální obměně došlo také v samotné Radě pracoviště, jejím novým předsedou byl zvolen dr. Jiří Suk, místopředsedkyní Rady pracoviště byla zvolena dr. Hana Bortlová Vondráková.

Dne 20. března 2024 Rada vzala na vědomí informaci o ustavení neformální komunikační platformy pro koordinaci rad pracovišť AV ČR. Projednala a schválila změny v Jednacím řádu Rady ÚSD a schválila rovněž volební řád ÚSD. Projednala stav rozpočtu Ústavu i jeho střednědobý výhled na léta 2025–2026 a vzala na vědomí pravidla pro čerpání sociálního fondu. Dále Rada pracoviště projednala a akceptovala Výroční zprávu ÚSD. Doporučila zařadit návrh výzkumného projektu dr. Ing. Jany Kasíkové do Programu podpory perspektivních lidských zdrojů a doporučila podání interních grantových návrhů do soutěže GAČR. Projednala návrh badatelského projektu „Společenské a humanitní vědy: člověk a lidstvo v globálních výzvách současnosti“ v rámci OP JAK. Na dalším řádném zasedání dne 13. června 2024 pak Rada projednala Organizační řád ÚSD a doporučila jej po zvážení připomínek k přijetí. Dále projednala Pravidla pro hospodaření s fondy a také postup při uzavírání smluv o spolupráci mezi ústavem a domácími i zahraničními subjekty.

Na posledním z řádných zasedání dne 23. října 2024 Rada projednala a doporučila přijmout ke schválení návrh datové politiky ÚSD. Projednala také Plán genderové rovnosti (GEP) a doporučila jej přijmout v navrženém znění. Přijala návrh na úpravy Vnitřního mzdového předpisu. Vzala na vědomí Dohodu o spolupráci ÚSD AV ČR, MÚA AV ČR a FLÚ AV ČR s FSV UK v rámci doktorského studijního programu Moderní dějiny, stejně jako dohodu o spolupráci s mnichovským Collegiem Carolinem a Historickým ústavem SAV v Bratislavě. Rada rovněž projednala návrh dvou výzkumných projektů, a sice projekt Davida Kovaříka s tématem výzkumu zaniklých sídel v okolí JE Dukovany a žádost Maren Hachmeister o Fellowship Josefa Dobrovského a obě žádosti doporučila k podání.

Mimo svých řádných zasedání přijímala Rada pracoviště usnesení i formou hlasování „per rollam“. V únoru 2024 takto vzala na vědomí Dohodu o spolupráci při zajišťování financování rekonstrukce společného objektu v Hybernské ulici. V září 2024 Rada projednala a doporučila k podání dvojici výzkumných projektů – mezioborový projekt „Moc předmětů: Materialita mezi minulostí a budoucností“ v rámci schématu Strategie AV 21 a projekt dr. Michaely Lenčěšové „Myšlení a vliv české nesocialistické emigrace (1980–1999)“ v Programu podpory perspektivních lidských zdrojů (PRAK). V prosinci Rada projednala a doporučila k podání následující projekty: 1) HistoryLab II: Internacionalizace edukační platformy a rozšiřování jejího dosahu v ČR (Podpora rozvoje aplikací a komercializace AV ČR – PRAK); 2) Rozvoj výzkumného prostředí Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i. (OP JAK Výzva č. 02_23_026 Výzkumné prostředí); 3) Dějiny bez bariér: AI průvodce vaší vzdělávací cestou (TAČR SIGMA – Dílčí cíl 3: Podpora inovačního potenciálu společenských věd, humanitních věd a umění (SHUV); 4) Motivace, hodnoty a životní strategie příslušníků bezpečnostních složek – kvalitativní analýzy životopisných vyprávění a kvantitativních šetření (TAČR PRODEF).

Dozorčí rada

Složení Dozorčí rady Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., se v roce 2024 změnilo pouze jednou, a to na začátku roku. Ve funkci členky a zároveň předsedkyně Dozorčí rady řádně skončila JUDr. Lenka Vostrá, Ph.D., Akademická rada AV ČR na svém 31. zasedání dne 9. ledna 2024 jmenovala nového předsedu Dozorčí rady Mgr. Ondřeje Beránka, Ph.D. z Akademické rady AV ČR, a novou členku Dozorčí rady Mgr. Petru Eckert Novákovou, PhD., ze Střediska společných činností AV ČR. Složení Dozorčí rady od 1. února do 31. prosince 2024 bylo následující: Předseda: Mgr. Ondřej Beránek, Ph.D., Místopředsedkyně: PhDr. Lenka Krátká, Ph.D., Členové a členky: prof. PhDr. Bohumil Jiroušek, Dr., prof. PhDr. Ota Konrád, Ph.D., Mgr. Petra Eckert Nováková, Ph.D.

Řádných zasedání proběhlo v roce 2024 celkem 2 (4. března 2024, 20. května 2024), hlasování per rollam celkem 5 (12. února 2024, 12. června 2024, 17. června – toto hlasování bylo kvůli chybě v podkladech přerušeno, 12. srpna 2024, 13. prosince 2024).

První zasedání Dozorčí rady se uskutečnilo 4. března 2024, během kterého členové a členky Dozorčí rady projednali a schválili zprávu o své činnosti za rok 2023, projednali zprávu o hospodaření ÚSD za rok 2023, rozpočet pracoviště na rok 2024 a střednědobý výhled na roky 2025–2026, seznámili se s přehledem smluv s plněním vyšším než 50 tisíc Kč bez DPH, které pracoviště v předchozím roce uzavřelo, a s přehledem smluv o spolupráci s vysokými školami o společných pracovištích a usku-tečňování doktorských studijních programů. Dozorčí rada také projednala úpravy Jednacího řádu, které byly zaslány všem pracovištím AV. Po projednání změn byl návrh nového Jednacího řádu zaslán Akademii věd ke schválení. Jednací řád Dozorčí rady ÚSD byl schválen a vstoupil v platnost 30. dubna 2024.

Druhé řádné zasedání Dozorčí rady se uskutečnilo 20. května 2024. Dozorčí rada jednomyslně schválila Výroční zprávu ÚSD o činnosti a hospodaření za rok 2023 včetně zprávy auditora o účetní uzávěrce. Dále udělila souhlas s uzavřením smlouvy o nájmu prostor určených k podnikání mezi ÚSD a Ústavem struktury a mechaniky hornin AV ČR na Puškinově náměstí v Praze 6 a s uzavřením dodatku č. 3 ke smlouvě Rekonstrukce objektu Hybernská 1000/8. V průběhu jednání také v tajném hlasování hodnotila manažerské schopnosti ředitelů ÚSD za rok 2023. Výsledky hodnocení byly předány vedení AV ČR.

Dozorčí rada v roce 2024 formou per rollam projednala a udělila předchozí písemné souhlasy k těm-to právním jednáním: Hlasování per rollam č. 1/2024, 12. února 2024, Dozorčí rada udělila předchozí souhlas s uzavřením dohody o spolupráci při zajišťování financování akce „Rekonstrukce objektu Hybernská 1000/8 z vnějších zdrojů, dodatku č. 2 ke Smlouvě o dílo – Rekonstrukce objektu Hybern-ská 1000/8 a dodatku č. 1 ke smlouvě o výkonu činnosti koordinátora BOZP.

Hlasování per rollam č. 2/2024, 12. června 2024, Dozorčí rada udělila předchozí souhlas s uzavřením dodatku č. 4 ke Smlouvě o dílo – Rekonstrukce objektu Hybernská 1000/8.

Hlasování per rollam č. 3/2023, 17. června 2024, o uzavření dodatku č. 5 ke Smlouvě o dílo - Rekon-strukce objektu Hybernská 1000/8. Rozpočet přiložený k dodatku č. 5 v příloze č. 1 však obsahoval chybu, která byla oznámena objednateli v průběhu hlasování per rollam 24. června 2024. V období od 17. do 24. června hlasovali 4 členové dozorčí rady z celkem 5 a nebyl vydán předchozí souhlas k uzavření dodatku. Hlasování per rollam bylo z výše uvedeného důvodu přerušeno.

Hlasování per rollam č. 4/2024, 12. srpna 2024, Dozorčí rada udělila předchozí souhlas k uzavření dodatku č. 5 ke smlouvě o ke Smlouvě o dílo – Rekonstrukce objektu Hybernská 1000/8.

Hlasování per rollam č. 5/2024, 13. prosince 2024, Dozorčí rada udělila předchozí souhlas k uzavře-ní dodatku č. 5 ke smlouvě o ke Smlouvě o dílo – Rekonstrukce objektu Hybernská 1000/8 a určila auditora pro ověření účetní závěrky za rok 2024. Provedením auditu byla pověřena kancelář Interex-pert, neziskový sektor, s.r.o.

1. 3 Informace o změnách zřizovací listiny

V roce 2024 nedošlo k žádným změnám ve zřizovací listině pracoviště.

2. Hodnocení hlavní činnosti

2. 1 ÚKOLY ODDĚLENÍ A PRACOVNÍCH SKUPIN

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., provádí primární pramenný výzkum soudobých českých/československých dějin v období po roce 1938 v perspektivě globálních konfliktů, dějin politických, sociálních a kulturních, dějin demokratické transformace i následného polistopadového období a dějin vědy. Soustředí se na analýzu, rekonstrukci a interpretaci dějin s cílem podat jejich komparativní výklad. Jako specializované pracoviště plní pro obor soudobých dějin a dějin vědy základní úkoly spojené s budováním dokumentace a jejím zpřístupňováním v kritických edicích a s vydáváním oborového časopisu *Soudobé dějiny* / *Czech Journal of Contemporary History* jako platformy oboru). Pracoviště se také dlouhodobě a systematicky podílí na konstituování a kultivování oboru soudobých dějin na vysokých školách.

Dne 17. června 2024 vstoupil v platnost nový organizační řád Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., který reagoval na změny v systému VaVal, měnící se potřeby pracoviště i doporučení vyplývající z mezinárodního hodnocení pracoviště za období 2015–2019. Novou organizační strukturu tak od 17. června 2024 tvoří tři útvary: Oddělení I: Politika, instituce, moc, Oddělení II: Člověk, identita, prostor, Oddělení III: Věda, kultura, myšlení. Každý ze tří výzkumných útvarů nově vede genderově vyvážený vedoucí tandem muž-žena. Součástí organizační struktury je dále útvar Otevřená věda sdružující nevýzkumné činnosti pracoviště – knihovnu a sbírky, PR, data management, projektový management a administrativu.

Do reorganizace v roce 2024 tvořila výzkumná pracoviště Ústavu čtyři oddělení – oddělení politických dějin, oddělení dějin idejí a konceptů, oddělení sociálních a kulturních dějin a oddělení globálních konfliktů a jejich důsledků. Zatímco činnost prvních tří jmenovaných oddělení byla vymezena tematicky, oddělení globálních konfliktů a jejich důsledků bylo definováno geograficky, jako pracoviště zaměřující se na vybrané nadnárodní a globální přesahy a souvislosti českých a československých soudobých dějin. Jelikož významným historiografickým trendem současnosti je systematické zasazování výzkumu lokálních a národních dějin do širších geografických kontextů, cílem reorganizace bylo posílení takové analytické perspektivy ve všech výzkumných pracovištích Ústavu, namísto její separace v jedné zvláštní výzkumné jednotce. Reorganizace proto vedla ke vzniku tří tematicky orientovaných oddělení, která všechna zahrnují výzkumy zaměřené na nadnárodní a globální souvislosti českých a československých soudobých dějin. Taková organizační struktura má z dlouhodobého hlediska etablovat tento přístup jako zcela integrální součást metodologické a konceptuální výbavy v bádání o soudobých dějinách.

Oddělení I. Politika, instituce, moc

Oddělení se věnuje výzkumu politických a státních institucí, politického rozhodování a obecně politických mocenských struktur v období komunistické diktatury a po roce 1989. Nezabývá se pouze

ústředními aktéry nebo formálními výsledky politického jednání, ale také širšími sociálními a kulturními souvislostmi politiky. Kromě složení a činnosti politických orgánů a státních institucí oddělení zkoumá také roli hodnot, norem a symbolik v politickém jednání. Mezi hlavní výzkumná témata oddělení patří dějiny Komunistické strany Československa, pražské jaro 1968, dějiny parlamentarismu, dějiny bezpečnostních a ozbrojených složek. Důležitou oblastí badatelského zájmu jsou také dějiny politické transformace po roce 1989, včetně demokratizace československé a české politiky a evropeizace politických institucí a praktik v kontextu evropské integrace. Významným badatelským okruhem oddělení je role Československa v mezinárodní politice mezi lety 1938 a 1990. Tento výzkum je zaměřen na dějiny diplomacie a dějiny mezinárodních vztahů. Zkoumá československý politický exil během druhé světové války a po roce 1948, aktivity Československa v rámci mezinárodního komunistického hnutí a bývalého východního bloku a roli Československa v globální studené válce včetně aktivit socialistického Československa v zemích globálního jihu. V neposlední řadě se oddělení věnuje také zkoumání role Československa a následně České republiky v mezinárodní politice po skončení studené války.

Oddělení II. Člověk, identita, prostor

Oddělení zkoumá vývoj české a československé společnosti v období státního socialismu a po roce 1989. Výzkum se zaměřuje na vztah mezi sociálním a ekonomickým vývojem v kontextu politických transformací, k nimž došlo ve druhé polovině 20. století. Badatelky a badatelé analyzují rovněž vliv politické a ekonomické moci na každodenní život, se zvláštním důrazem na sociální politiku, sociální a ekonomické vyloučení, životní úroveň a obecněji na interakci mezi občany a státem. Významnou oblastí výzkumu jsou sociální a ekonomické dějiny urbanismu a bydlení v Československu před a po roce 1989 a v České a Slovenské republice v 90. letech 20. století. Oddělení se věnuje také výzkumu dějin národnostních a etnických menšin a etnické proměny v Československu za druhé světové války a po roce 1945. Mezi zkoumaná témata patří holocaust, osudy přeživšího židovského a romského obyvatelstva po roce 1945 a jejich integrace do většinové společnosti, národnostní a etnické aspekty vojenské služby za druhé světové války (bývalí českoslovenští občané ve wehrmachtu a němečtí a židovští vojáci v československých exilových vojenských jednotkách) a vývoj pohraničí po druhé světové válce. Oddělení také zkoumá zkušenosti zahraničních občanů v socialistickém Československu a jejich interakci s československou společností, například v kontextu mezinárodních výměnných studentských programů a pracovní migrace.

Oddělení III. Věda, kultura, myšlení

Ústřední oblastí bádání tohoto oddělení jsou intelektuální dějiny a dějiny vědy a expertízy. Oddělení zkoumá historický vývoj vědeckého poznání a expertního vědění v dlouhodobé perspektivě. Zvláštní důraz klade na období od druhé světové války do éry postsocialistické transformace ve střední

a východní Evropě. Interakce vědění a politiky v moderních diktaturách a po roce 1989 představuje klíčovou výzkumnou perspektivu oddělení, které zkoumá vývoj idejí o státu, politice, ekonomice a společnosti, jakož i proměny a vývoj vědecké a expertní kultury ve státním socialismu a postsocialismu. Oddělení rovněž analyzuje různé fáze ve vývoji marxistické ideologie, jejích filozofických a politických revizí, i neoliberálních a populistických koncepcí po roce 1989. Další oblastí výzkumu jsou koncepty vládnutí ve státním socialismu a po roce 1989. Oddělení se zaměřuje na technokracii ve státním socialismu, jakož i na vývoj alternativních idejí „kontrakultury“, disentu a environmentálního hnutí jako předpokladů demokratické revoluce v roce 1989. Členové a členky oddělení rovněž zkoumají etablování neoliberálních idejí a praktik kolem roku 1989 z hlediska kulturních dějin post-socialistické transformace.

Pracovní skupiny

V Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR působilo v roce 2024 celkem devět pracovních skupin. Pracovní skupiny se aktivně zapojovaly do programů Strategie AV21, zvláště pracovní skupina pro paměťová studia, pracovní skupina pro dějiny parlamentarismu, pracovní skupina pro inkluzivní dějiny či pracovní skupina pro urbánní dějiny. Další aktivně působící skupiny byly: pracovní skupina pro dějiny KSČ; pracovní skupina pro výzkum doby (post)covidové; pracovní skupina pro soudobé environmentální dějiny; skupina pro historická transformační studia; pracovní skupina pro studium studené války.

Pracovní skupiny byly v roce 2024 rovněž předmětem reorganizace. V tomto případě s cílem zjednodušit a zpřehlednit strukturu Ústavu tak, aby výzkumné jednotky, které se nachází mimo tři hlavní oddělení, primárně doplňovaly a rozšiřovaly aktivity těchto hlavních výzkumných útvarů a utvářely prostředí pro meziinstitucionální a mezioborovou spolupráci, především s cílem etablování nových výzkumných témat v českém akademickém prostředí. Namísto někdejších pracovních skupin jsou takovými organizačními jednotkami výzkumné platformy, které budou v Ústavu postupně vznikat. Dne 18. září 2024 byla proto vyhlášena interní výzva pro podávání návrhů na nové výzkumné platformy Ústavu. Na základě interního výběrového řízení byla na konci roku 2024 vytvořena první nová platforma – Platforma pro výzkum dějin Romů.

2. 2 PROJEKTOVÝ VÝZKUM

Na Ústavu pro soudobé dějiny bylo v roce 2024 řešeno celkem 11 projektů podpořených Grantovou agenturou České republiky. Celkem 1 výzkumný projekt byl realizován s podporou Ministerstva kultury, 4 s podporou Akademie věd a 7 v mezinárodních schématech ERC a jiných výzvách.

V roce 2024 bylo do soutěže Grantové agentury České republiky podáno celkem 7 standardních projektů a 1 projekt do soutěže Lead Agency. Podpora byla udělena jednomu standardnímu projektu „Privatizace bytového fondu a proměny bytové politiky 1990–2006 v Československu a v České republice“ (2025–2027, řešitelka: Marta Edith Holečková) a slovinsko-českému projektu Lead Agency „Parlament v éře europeizace: Česká republika a Slovinsko (ParlAgE) (2025–2027; řešitelka: Adéla Gjuričová). Z programů Akademie věd byl na konci roku 2024 podpořen nový projekt Regionální spolupráce s řešením od roku 2025 do roku 2027 „Zaniklá sídla v okolí Jaderné elektrárny Dukovany, jejich dědictví a stopa v kulturní krajině“ (řešitel: David Kovařík) a nový program Strategie AV21 „Moc předmětů: Materialita mezi minulostí a budoucností“ (2025–2029; koordinační pracoviště: ÚSD). V roce 2024 byl také úspěšně podán návrh projektu „Urbanita: Nerovnost, adaptace a veřejný prostor měst v historické perspektivě“ ve výzvě OP JAK poskytovatele MŠMT s řešením v letech 2025–2028.

Projekty podpořené Grantovou agenturou České republiky

Věda a emoce: Promýšlet environmentální hnutí za komunismu v Československu v 70.–80. letech 20. století (2022–2024; řešitelka: Doubravka Olšáková). V návaznosti na rostoucí vliv opozičního hnutí v čele s Chartou 77 se stala v 70. a 80. letech 20. století sociální hnutí „spíše než konzumenty raději producenty nové sociální reality“. Opoziční akce se přesunuly od psaní a publikací do reálného světa a společnosti. Projekt se soustředí na environmentální hnutí a jeho konfliktní potenciál, který se zakládá na „praxi pravdy“, morální autoritě vědců a badatelů ve společnosti, stejně jako na existenci specifických „emocionálních komunit“, které tvořily jádro tohoto typu hnutí.

Dějiny Charty 77 v domácí a transnacionální perspektivě (2022–2024; řešitel: Michal Kopeček). Charta 77 je jednou z nejdůležitějších demokratických kapitol v českých ale i střeoevropských dějinách. Je po právu chápána jako přímá předchůdkyně obnovené československé a české demokracie po roce 1989 a v globálním měřítku jako jedna z nejviditelnějších lidskoprávních organizací poslední třetiny 20. století. Přes značné množství existující literatury postrádá česká historiografie celistvou a spolehlivou vědeckou monografii o dějinách Charty 77. Cílem projektu je souhrnně pojatá historická rekonstrukce vzniku Charty 77, jejího politického a společenského působení v době pozdní komunistické diktatury a počátků československé a české demokracie po roce 1989.

Hledání postmoderního města. Proměna Prahy a Bratislavy 1970–2000: myšlení – vyjednávání – výstavba (2022–2024; řešitel: Matěj Spurný). Projekt na příkladu vývoje Prahy a Bratislavy v procesu dlouhé změny od přelomu 60. a 70. let do konce 20. století analyzuje historické kořeny soudobých problémů postsocialistického města. Obecnější tázání projektu souvisí nejen s problematikou rozkladu státního socialismu a nástupu postsocialismu v obou nástupnických státech bývalého Československa, ale i s ústupem modernistického urbanismu a prosazováním postmoderních přístupů. Předmětem výzkumu je především vztah mezi expertním věděním o urbánním prostředí a praxí jeho proměny, tj. vyjednáváním i realizací, primárně na příkladu dopravní infrastruktury a bytové výstavby.

Reartikulace totalitní minulosti a polarizace společnosti: Lokální podoby mezinárodních emancipačních hnutí a jejich recepcce v online prostředí (2022–2024; řešitelka: Andrea Průchová Hrůzová). Projekt se zaměřuje na výzkum emancipačních hnutí Black Lives Matter a Decolonize This Place v České republice se specifickým zohledněním jejich digitální prezentace a aktivit. Zajímá se o globální i specificky lokální podoby a prvky těchto hnutí a způsoby apropriace a komunikace problematiky ochrany lidských práv marginalizovaných a afroamerických komunit a motivy dekolonizace současné politiky, kultury a veřejného prostoru. Zároveň studuje reakce běžných uživatelů/uživatelek českého internetu na projevy těchto hnutí a zpravodajství jim věnované. Konkrétně výzkum analyzuje především internetové diskuze a debaty na sociálních sítích.

Československá diplomacie a arabsko-izraelský konflikt v letech 1948–1989 (2023–2025; řešitelka: Eva Taterová). Projekt za použití historiografických a metodologických přístupů New Cold War History analyzuje přístup československé diplomacie k hlavním aktérům arabsko-izraelského konfliktu (Izrael, Egypt, Jordánsko, Libanon, palestinská osvobozenecská hnutí, Sýrie) v letech 1948–1989 na bázi výzkumu v relevantních archivech v České republice, Izraeli, Velké Británii a USA.

Minuty mezi životem a smrtí: Proměny zdravotnické záchranné služby a profesní identita jejích zaměstnanců v českých zemích 1952–2003 (2023–2025; řešitel: Jiří Hlaváček). Projekt se zaměřuje na analýzu a identifikaci procesů ve vývoji zdravotnické záchranné služby a profesní identity jejích zaměstnanců v českých zemích v časovém záběru od převzetí poskytování odborné přednemocniční neodkladné péče státem v roce 1952 až po transformaci zdravotnické záchranné služby v krajské příspěvkové organizace v roce 2003. Záměrem je postihnout institucionalizaci, profesionalizaci a modernizaci záchranné služby prostřednictvím komparace oficiálního diskursu (legislativa a resortní normy) a aktérské perspektivy (pamětnická reflexe).

Technokratický environmentalismus v období studené války: Českoslovenští experti v EHK OSN, 1950–1980 (2023–2025; řešitel: Jiří Janáč). Cílem projektu je analyzovat formování technokratického environmentalismu v období studené války prostřednictvím případové studie o československých experech v Evropské hospodářské komise OSN, jejich roli při formování technokratického environmentální politiky EHK OSN a implementaci této politiky v Československu.

Progresivní proti konzervativním? Politické rozhodování a jeho aktéři v Československu, 1960–1976 (2023–2025; řešitel: Oldřich Tůma). Smyslem a cílem projektu je analyzovat fungování politického systému během specifického období velké krize komunistického režimu 1967–1970, ale s výraznými přesahy do prehistorie a posthistorie pražského jara. Základem bude dekonstrukce stávajících výkladových schémat a jazyku narativu (konflikt progresivních a konzervativních sil), prosopografická a aktéřská rekonstrukce a konstrukce modelu fungování systému. Projekt bude zkoumat utváření jazyka politického a mediálního diskursu a operování s dichotomií progresivní/konzervativní aktéři, zejména v komunikování reformních programů a problémů identifikace s politikou režimu v minulosti. Zaměří se na výzkum politických aktérů a analýzou jejich zázemí, kariér, postojů, praktik, zájmů, sporů, interakcí a síťování bude chtít objasnit modus operandi mocenských center režimu a genezi politického rozhodování a politického provozu na různých úrovních systému.

Od studentského internacionalismu k Erasmu. Globalizace a europeizace studentského života po roce 1945 (2023–2025; Lead Agency švýcarská agentura SNF; řešitel: Mikuláš Pešta). Projekt se zabývá studentským politickým a sociálním životem v poválečné Evropě, soustředí se na studentské organizace jako platformy, které usměrňovaly studentskou aktivitu. Česko-švýcarský tým zkoumá mezinárodní studentské federace na obou stranách „železné opony“ i národní studentské svazy v obou zemích. I když činnost těchto organizací byla ovlivněna studenoválečnými ideologickými střety, projekt studuje také jejich interakce, spolupráci a výměnu, sdílenou imaginaci, meziblokové transfery vědění, a vytváření evropského akademického prostoru, čímž zpochybňuje nepropustnost „železné opony“.

Role střední Evropy v ukončení studené války a formování post-studenoválečného mezinárodního řádu (2024–2026; řešitel: Matěj Bílý). Projekt se zaměřuje na roli tří zemí ležících ve střední Evropě – Československa, Maďarska a Polska – v ukončování studené války a následné první fázi formování post-studenoválečného mezinárodního řádu. Na základě nejnověji zpřístupněné primární dokumentace analyzuje adaptační strategie zmíněných států během zásadních změn v letech 1988 až 1991, především ve vztahu k tehdejší transformaci nadnárodních politických, bezpečnostních a ekonomických struktur. Zaměřuje se na otázky, nakolik se post-studenoválečný mezinárodní řád, jehož dozvuky dodnes výrazně ovlivňují světové dění, začal formovat již před rokem 1989 na základě hlubších strukturálních příčin, a jak velkou roli sehrála střední Evropa jako region v expanzi západního, především amerického politického, ekonomického, bezpečnostního i kulturního vlivu po skončení studené války. Cílem je vnést novou empiricky podloženou perspektivu do aktuální odborné debaty o příčinách vzniku unipolárního světa, která je dosud vedena především z perspektivy dvou někdejších studenoválečných supervelmocí.

Deindustrializace a nový ekonomický řád. Regionální ekonomika a zlínský obuvnický průmysl mezi centrálním plánováním a tržním hospodářstvím (2024–2026; řešitel: Vítězslav Sommer). Projekt zkoumá ekonomickou transformaci zlínského průmyslu a na něj vázané regionální ekonomiky v 80. a 90. letech 20. století, kdy došlo k postupnému úpadku centrálně plánovaného

hospodářství a vybudování tržního systému. Jádrem výzkumu je víceúrovňová analýza deindustrializace zlínského obuvnického průmyslu, který dlouhodobě tvořil páteř regionální ekonomiky a patřil k významným exportním odvětvím. Projekt zkoumá deindustrializaci na třech komplementárních úrovních (globální, národní a regionální) a ve třech určujících kontextech: (1) globálního vývoje obuvnického průmyslu, (2) československé ekonomické transformace, (3) proměny ekonomiky konkrétního regionu. Výzkumný tým se zaměřuje na strukturální souvislosti změn, na jejich aktéry a zejména na otázku míry institucionální a personální kontinuity v hospodářské oblasti. Projekt klade důraz na širší explanační rámec a zaměřuje se na opomíjenou regionální a odvětvovou dimenzi. Cílem je předložit nový pohled na ekonomickou transformaci a ukázat, jak se formovalo současné české hospodářství.

Projekty podpořené Ministerstvem kultury České republiky

Služba vlasti jako zdroj národní identity. Identifikace, dokumentace a prezentace historických pramenů k institutu povinné vojenské služby v českých zemích (1868–2004) (3/2023–12/2027, NAKI III; řešitel: Jiří Hlaváček). Cílem projektu, který kombinuje základní a aplikovaný výzkum v oblasti společenských a humanitních věd, je identifikovat, dokumentovat a prezentovat různorodé typy historických pramenů k dějinám institutu povinné vojenské služby v českých zemích v letech 1868–2004. Hlavním cílem je vytvoření specializované, odborné a veřejně přístupné elektronické informační databáze, která nabídne podrobnou chronologii povinné vojenské služby v kontextu dobových politických, sociálních a kulturních rámců, unikátní výkladový slovník (včetně jazykového, tj. vojenského slangu), bibliografie a odkazy na další existující zdroje, a umožní vyhledávání na základě specializovaného tezauru a metadat napříč tematickými kategoriemi a prameny interdisciplinární povahy (včetně audiovizuálních) s možností komparace výsledků na interaktivní časové ose pro období let 1868–2004, a to za využití permanentních odkazů na digitalizované sbírky dokumentů uložené v českých i zahraničních paměťových institucích. Součástí bude také obecná typologie historických pramenů k dané problematice, včetně přehledu jejich identifikačních znaků, možnosti zpřístupnění a doporučených kritických postupů pro práci s nimi

Projekty podpořené z programů Akademie věd České republiky

Displaced persons po druhé světové válce a problematika displaced children (7/2024–7/2026, Akademie věd ČR, Program podpory perspektivních lidských zdrojů; řešitelka: Jana Kasíková)

Výzkum se zaměřuje na problematiku poválečných přemístěných osob (displaced persons) v mezinárodním i československém kontextu. Zasazuje ji do dlouhodobějšího rámce migrační politiky a sleduje specifika dané doby. Pozornost je věnována jak vytváření příslušné institucionální sítě

a zajištění péče o přemístěné, tak každodennosti a aktivitám samotných přemístěných v období mezi osvobozením a návratem, a následně realizaci repatriace a reflexi tohoto problému v česko-slovenské společnosti. Zvláštní důraz je kladen na otázku přemístěných dětí i tzv. nedoprovázených dětí (unaccompanied children), jejich repatriaci a politickou i společenskou rezonanci tohoto problému.

Odkaz tradic a kulturní pluralismus v životě většinové společnosti, národnostních a etnických menšin na Karlovarsku (2023–2025, Akademie věd ČR, Program Podpory regionální spolupráce; řešitelka: Helena Nosková)

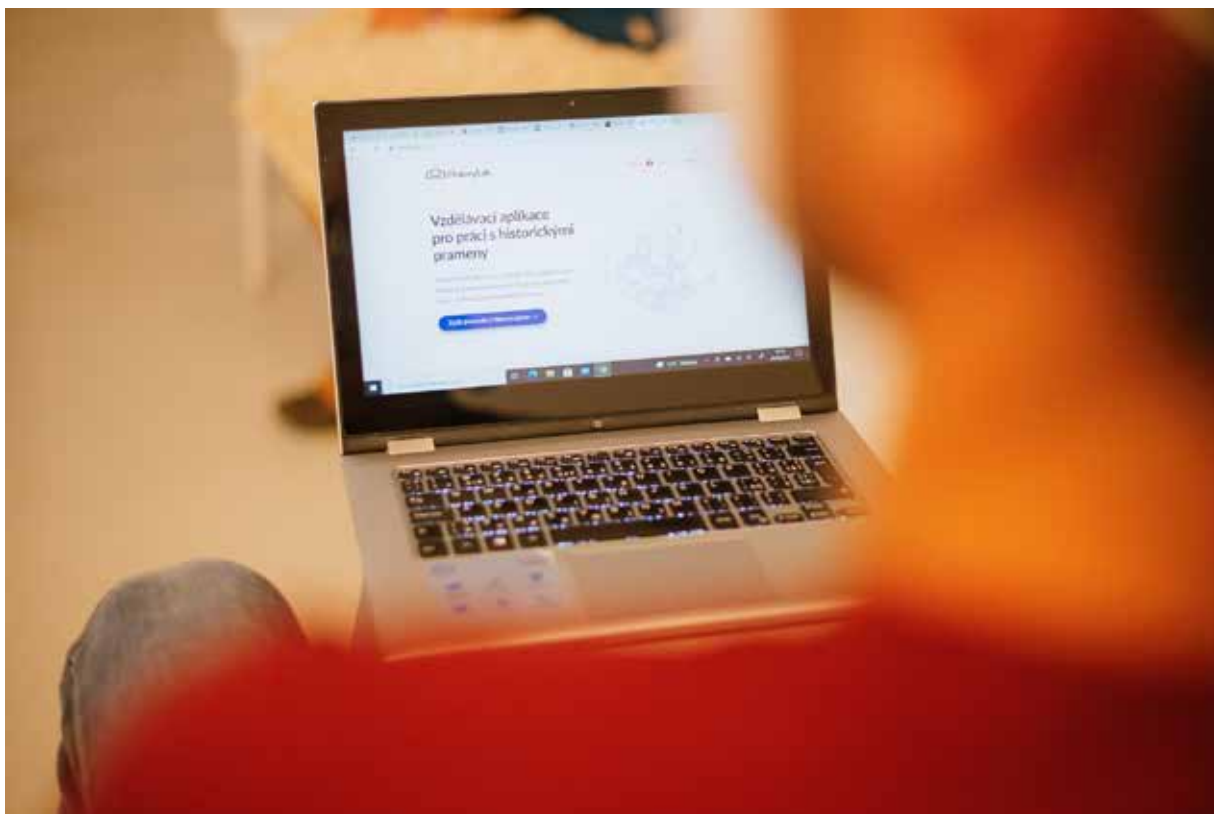
Projekt se soustředí na základní výzkum poválečných migrací obyvatel, jejich charakteristiku, osídlování a doosídlování včetně zhodnocení významu zařazení Karlovarska mezi preferované pohraniční regiony, vytváření osídleneckých entit, jejich adaptaci a integraci do nové většinové společnosti, v níž se projevoval kulturní dialog. Projekt se zaměří na zachycení soudobé historie Karlových Varů a užšího regionu (oblast obce Karlovy Vary s rozšířenou působností) v letech 1945–2025 s důrazem na historický vývoj i současné postavení – národnostních/etnických menšin a cizinců jako významné součásti zdejší společnosti, která v posledních desítkách let formuje a spolupodílí se na životě regionu. Výzkum si klade za cíl zjistit a zdokumentovat, jak se v tomto převážně nově osídleném regionu vytvářela nová většinová společnost a jak se do tohoto prostředí v poválečné době etablovaly etnické menšiny. Zpracuje nové kulturní tradice majority a menšin. Výzkum se soustředí do dvou oblastí: 1) zmapuje problematiku kulturního pluralismu a dialogu mezi zdejšími etniky a přiblíží roli a vliv vládnoucích politických systémů v Československu a České republice na vytváření národnostní a menšinové politiky, 2) přiblíží a na konkrétních příkladech představí současný význam nově vytvořených regionálních tradic, na nichž se podílí dnešní společnost Karlovarska tvořená národnostně pestrou a multikulturně bohatou skladbou obyvatelstva, v níž vedle potomků původních nevysídlených Němců a českých starousedlíků v současnosti převažují především obyvatelé několika generací rekrutující se z poválečných osídlenců a dosídlenců.

Výzkumná skupina pro historická transformační studia (2022–2027, Akademie věd ČR, Lumina quaeruntur; řešitelka: Veronika Pehe)

Výzkumná skupina pro historická transformační studia v rámci projektu „Postsocialistická transformace jako historický proces a sociální zkušenost“ vypracuje agendu pro výzkum dějin postsocialistických transformací v České republice/Československu v širším transnacionálním kontextu. Její inovace spočívá v přiblížení ekonomických a politických jevů z hlediska kulturních a sociálních dějin. Výzkum skupiny se zaměří na tři vzájemně propojené oblasti transformace: 1) mentální světy; 2) svět práce; 3) města a regiony.

HistoryLab: dílna pro archiv i školu (2/2024 – 7/2024, Akademie věd ČR, Program rozvoje aplikací a komercializace; řešitel: Martin Štefek)

Projekt rozvíjel aplikační potenciál open source aplikace a metody HistoryLab, vyvinuté pro podporu inovativních metod výuky dějepisu založených na práci s historickými prameny. Měl tři části: 1) Aktivita 1 – průzkum vzdělávacího trhu a dopadů užívání aplikace, 2) Aktivita 2 – přípravu manuálu pro kritériální hodnocení žákovských výkonů, 3) Aktivita 3 – uzavření smlouvy pracoviště s archivní institucí, na jejímž základě se vytvoří programy pro archivní edukaci včetně návodu pro přípravu cvičení ve spolupráci s externím subjektem.

Meziústavní spolupráce

Strategie AV21

V roce 2024 pracoviště koordinovalo program Strategie AV21 Město jako laboratoř změny; Stavby, kulturní dědictví a prostředí pro bezpečný a hodnotný život (2020–2024; koordinační pracoviště: ÚSD). Programu se účastnilo 21 ústavů AV a řada dalších partnerů z univerzitní i veřejné sféry. Výsledky a příklady mezioborové spolupráce, jež se setkaly se značným ohlasem ze strany médií, veřejné i podnikové sféry, byla prezentovány na závěrečné konferenci programu 19. září 2024 (viz foto, podrobně na s. 43).

Vedle toho se jednotliví výzkumní pracovníci/pracovnice a týmy podíleli na aktivitách tohoto i dalších výzkumných programů Strategie AV21, včetně Anatomie evropské společnosti (výzkumné téma Historická paměť koordinuje Oldřich Tůma). K důležitým výstupům řešení jednotlivých témat a programů Strategie AV21 patřily odborné konference a pracovní setkání, např. Město – majetek – moc. Regiony v Československu na přelomu 80. a 90. let 20. století. Velká pozornost byla věnována popularizaci výsledků mezioborového výzkumu, viz např. cyklus veřejných přednášek Města a moc: Využití urbánních studií v historickém výzkumu, prezentace dílčích témat při Veletrhu vědy a Týdnu vědy a rozsáhlá mediální prezentace edice vzpomínek Blahomíra Borovičky Paměti hlavního architekta Prahy (ed. Martina Koukalová a Petr Roubal). Ústav pro soudobé dějiny rovněž navrhl

k podpoře přidruženou aktivitu Strategie AV21, jejímž výstupem byl dokumentární film *Město jako laboratoř změny*.

Ústav pro soudobé dějiny se podílel na přípravě návrhu nového výzkumného programu **Identity ve světě válek a krizí**. Realizace projektu je 2024–2028 a jeho koordináčními pracovišti jsou Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i., a Etnologický ústav AV ČR, v. v. i. ÚSD se zapojí do řešení několika výzkumných témat, včetně tématu Strategické a konfliktní regiony v éře nové studené války.

Výzkum doby covidové a postcovidové ve společenské perspektivě (2022–2025, ÚOCHB, řešitel: Přemysl Houda)

Ve sledovaném období pokračovalo řešení společného projektu Ústavu pro soudobé dějiny, Psychologického ústavu AV ČR, v. v. i. a Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i., který finančně podpořil Ústav organické chemie a biochemie AV ČR, v. v. i. Projekt se zaměřoval na období pandemie z hlediska prožívání každodennosti a expertní reflexe.

2. 3 MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE

Mezinárodní spolupráce se rozvíjela podél strategických kontaktů s předními pracovišti pro výzkum soudobých dějin v Evropě, např. Hannah-Arendt-Institut für Totalitarismusforschung, Collegium Carolinum, Leibniz-Zentrum für zeithistorische Forschung a mnoha dalšími. V roce 2024 Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., participoval na těchto mezinárodních projektech:

Politika paměti a demokratizace: Česká republika a Německo (2023–2025, OP JAK /MSCA Fellowships CZ; řešitelka: Klára Pinerová)

Cílem výzkumného projektu spolufinancovaném Evropskou unií je analyzovat historii organizací politických vězňů v České republice a Německu v letech 1989–2019. Dosažení konsensu o minulosti je jedno ze šesti kritérií pro konsolidaci nových demokracií. Projekt se zaměřuje na analýzu polarizovaného pohledu na minulost na příkladu činnosti zájmových skupin politických vězňů a jejich potomků jako významných aktérů veřejných dějin po roce 1989. Tyto organizace se na politické scéně objevily jako výrazné a silné paměťové skupiny a dokázaly dosáhnout některé z jejich hlavních cílů velmi brzy po revolučním roce 1989. Jejich aktivity však nejen pomohly společnosti vyrovnat se se složitou minulostí, ale také rozdělili společnost svými radikálními názory na komunismus. Projekt si klade za cíl prozkoumat tyto organizace jako účastníky veřejného života a utváření a udržování kolektivní paměti, a také to, jak se tato sdružení snažila zdůraznit a využít nebo podporovat svou kolektivní paměť a interpretaci historie v politickém procesu a přispět k demokratizaci společnosti.

National Communism as intellectual tradition and political program in Czechoslovakia (III/2022–II/2024, Horizon 2020 Widening Fellowship; řešitel: Adam Hudek)

Projekt se zabývá vztahy komunistické ideologie a nacionalismu. Hlavním tématem je fenomén národního komunismu, především jeho slovenské verze, a jeho vliv na politický, intelektuální a kulturní vývoj v Československu mezi roky 1918 a 1993. Klíčovou výzkumnou otázkou je, jakým způsobem programová východiska národního komunismu formovala československou socialistickou diktaturu. Stejně důležitá je i analýza kontinuit národního komunismu s nacionálním populismem v období postkomunistické transformace první poloviny devadesátých let.

Towards illiberal constitutionalism in East Central Europe: historical analysis in comparative and transnational perspective (2021–2025, Nadace Volkswagen; řešitel: Michal Kopeček)

Ústav pro soudobé dějiny se v říjnu 2021 připojil k multidisciplinárnímu vědeckému týmu v rámci nového výzkumného projektu Směrem k neliberálnímu konstitucionalismu ve středovýchodní Evropě: historická analýza v komparativní a transnacionální perspektivě. Projekt spojuje Univerzitu Friedricha Schillera v Jeně, Univerzitu v Erfurtu, Varšavskou univerzitu a Institut demokracie

na Středoevropské univerzitě v Budapešti s Ústavem pro soudobé dějiny s cílem společně studovat kořeny a projevy současného neliberálního konstitucionalismu v regionu střední a východní Evropy.

NEWORLD@A – Negotiating World Research Data (2022–2026, ERC Advanced Grant; řešitelka: Doubravka Olšáková) Ústav pro soudobé dějiny se stal členem výzkumného konsorcia nového ERC grantu pro pokročilé badatele, který byl v roce 2022 udělen Simone Turchettimu z univerzity v Manchesteru. Projekt se zabývá vědeckou diplomacií za studené války a diplomatickým vyjednáváním spjatým se vznikem současného globálního systému sdílení vědeckých dat.

„Šedé zóny“ života za okupace. Čechoslováci v německých uniformách a norská společnost za druhé světové války (2023–2024, Fondy EHP a Norska; řešitel: Zdenko Maršálek)

Narativu druhé světové války ve většině evropských zemí dlouho dominovala zjednodušená schémata celonárodního odporu a jasné dichotomie odboje a kolaborace. O hlubokou odbornou a společenskou revizi tohoto hluboce zakořeněného narativu se v posledních letech snaží i historici v Norsku. Jednou z důležitých oblastí je zde výzkum vztahu společnosti k okupační moci v plné škále, zahrnující vedle ochotné kolaborace, a naopak aktivního ozbrojeného odporu také různou míru nutného přizpůsobení, hledání každodenního soužití, akceptace poměrů nebo hospodářského profitu. Krátký projekt menšího rozsahu vedený ve spolupráci s historiky z oddělení moderních sociálních dějin univerzity v Trondheimu (NTNU) má především přispět k výměně poznatků o tématu, které je aktuální i v České republice, začlenit do norské historiografie druhé světové války českou perspektivu a prohloubit vzájemnou spolupráci českých a (nejen) norských historiků. Projekt poukazuje na skutečnost, že v německém vojsku v Norsku sloužily tisíce vojáků, odvedených v okupovaných evropských zemích, včetně mnoha občanů meziválečného Československa. Otázkou k výzkumu je, zda norští obyvatelé dokázali tyto rozdíly rozlišit a vnímat, zda navazovali kontakty a jak případně vycházeli s těmi vojáky, kteří v německé uniformě sloužili pouze z donucení. Projekt je však především orientován do budoucnosti. Cílem je definovat a zformulovat výzkumné otázky a vytvořit tým, který se bude jejich řešení dále věnovat.

Dvojice ročních projektů zaměřených na dokumentaci svědectví romského holocaustu – **Romani Voices for the Recognition of the Genocide** a **Romani Testimony Database Completion** (řešitelky: K. Čapková, R. Berkyová) – byla podpořena z nadace Bader Philanthropies.

2. 4 ČASOPIS A KNIHOVNA

Časopis Soudobé dějiny

Ročník 2024 vyšel v klasickém formátu dvou českých a jednoho anglického čísla ve stanovených termínech; má celkem 916 tiskových stran. Několik textů bylo otištěno ještě před zařazením do čísla v modu „Online first“ (pre-print), který se po několika letech již definitivně dostal v souvislosti s časopisem do běžného povědomí členů a členek historické komunity. Využíván je zejména k publikování recenzí a aktuálních diskusí; v roce 2024 se jednalo především o diskusní příspěvek Mikuláše Pešty „On Asymmetries of Scholarship / The Case of Philip Muehlenbeck’s Czechoslovakia in Africa“. Ten byl publikovaný v únoru 2024 jako online first, tiskem pak v prosinci 2024. Rozpoutal živou polemiku nad tématem subalternity východoevropských a středoevropských vědců ve společenských a humanitních vědách; téma se následně propsalo do četných debat a diskusí v různých médiích (podcastech ad.).

Č. 1/2024 obsahovalo tematický blok k politickým rehabilitacím v komunistickém Československu. Č. 2 vyšlo jako tematické a vedle úvodní přehledové studie o základních teoreticko-metodologických východiscích digitálních soudobých dějin jako relativně mladé (sub)disciplíny historiografie pak přibližuje hlavní trendy digitalizační politiky v České republice, otázku využití technologií na pokročilou indexaci historických dokumentů a vstupuje také na pole redukce a minimalizace citlivých osobních údajů obsažených v archiváliích. Č. 3 pak nemělo žádné centrální téma.

V roce 2024 redakce zveřejnila dvě tematické výzvy k zasílání článků – výzva „Československý stalinismus v dlouhém trvání“ směřovala k číslu 2/2025, výzva „Victims, Their Organizations and the Struggle over the Memory of Suffering – Call for Articles“ k anglickému č. 3/2025.

Nově je možné fulltextové vyhledávání v číslech Soudobých dějin z devadesátých a nultých let. Díky spolupráci se sdružením Scriptum.cz byla čísla 1/1993 (1994) – 1/2005 opatřena tzv. OCR textovou vrstvou.

Doplňěk CrossCheck – iThenticate, který slouží k detekci plagiátů a autoplagiátů a byl integrován do redakčního systému Actavie v roce 2023, je nyní už běžnou součástí redakčního procesu. Redakce se rovněž soustavně snaží směřovat pozornost potenciálních přispěvatelů i stávajících autorů k pravidlům a podmínkám citování obsahu vytvořeného umělou inteligencí (AI) a k jejich dodržování.

V listopadu 2024 redakce podala žádost o zařazení SD/CJCH do plnotextové databáze odborných časopisů z oblasti společenských a humanitních věd JSTOR, odeslala finální Content Submission formulář a v současné době čeká na vyhodnocení.

Kalkulačka návštěvnosti webových stránek časopisu a čtenosti jednotlivých článků a čísel ukazuje, že nejnavštěvovanější/nejstahovanější články roku, u nichž máme k dispozici relevantní statistiku (rok a více od zveřejnění, v tomto případě leden–prosinec 2024), jsou opět texty z anglického čísla (č. 3/2023), konkrétně The „Bad“ Slovak Martin M. Šimečka / The Critical Engagement of a Liberal Writer and Journalist with Slovak Nationalism and the State of Democracy in the 1990s (autor D. Dalberg, cca 660 vstupů za prvních 12 měsíců) a From „Scourge of the Countryside“ to „Social Parasites“ and „Job-Hoppers“ / „Gypsies“ in Czechoslovak Criminology from the First Republic to Early Normalization (autor Pavel Baloun, cca 620 vstupů za prvních 12 měsíců).

Knihovna a sbírková činnost

Ústav pro soudobé dějiny jako specializované oborové pracoviště poskytuje odborné veřejnosti možnost studia knihovního fondu a přístup k nahrávkám rozhovorů uchovávaných v Digitálních sbírkách Centra orální historie. Tyto sbírky byly rozšířeny o nové prameny pocházející z ukončených grantových projektů. Další dokumenty jsou zpřístupněny prostřednictvím internetových stránek Ústavu. Pravidelně jsou rovněž publikována aktuální čísla časopisu Soudobé dějiny ve formátu Open Access.

V Ústavu se systematicky rozvíjí a rozšiřuje speciální knihovní fond zaměřený na soudobé dějiny, zejména na české a československé politické, sociální, hospodářské a kulturní dějiny od třicátých let 20. století po současnost, a také na dějiny vědy. Spravována je rovněž sbírka soudobé dokumentace a archiv Koordinačního centra Občanského fóra. Knihovna shromažďuje, zpracovává a zpřístupňuje české i zahraniční monografické a periodické publikace. Fond, čítající téměř 60 000 svazků, obsahuje mimo jiné významnou sbírku exilové knižní a časopisecké produkce. V současnosti knihovna odebírá přes 200 českých a zahraničních odborných periodik a ročenek, přičemž celkový počet uložených titulů přesahuje 800, a to v různé míře úplnosti.

Součástí knihovny je rovněž bibliografické pracoviště, které sleduje historiografii od roku 1918 po současnost v mezioborových souvislostech, zejména s ohledem na společenskovední disciplíny. Toto pracoviště spravuje dvě online databáze, které jsou průběžně aktualizovány – bázi článků a bázi výběrové bibliografie, která momentálně obsahuje téměř 75 000 záznamů. Ročně se článková bibliografie rozšíří přibližně o 3 000 nových záznamů. Knihovní katalogy jsou začleněny do Souborného katalogu AV ČR i do Souborného katalogu ČR. Kromě toho knihovna poskytuje uživatelům přístup k širokému spektru elektronických zdrojů a databází, mezi něž patří například Web of Science, Scopus, Cambridge Journals Online, EBSCO, ProQuest a další.

2. 5 HLAVNÍ VĚDECKÉ VÝSLEDKY – PŘEHLED MONOGRAFIÍ

BERKOVÁ, Renata – ČAPKOVÁ, Kateřina – SADÍLKOVÁ, Helena (eds.). *Jan Hauer. Moji lidi.* Praha: Nakladatelství KHER, z. s.; Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i.; Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2024. 316 s. ISBN 978-80-87780-44-2 (KHER, z. s.), 978-80-7285-290-1 (USD AVČR, v.v.i.)

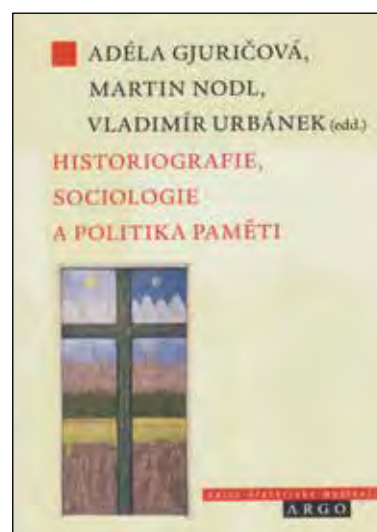
Jan Hauer jako významný člen komunity českých Sintů dlouhá léta shromažďoval staré rodinné fotografie a archivní dokumenty dokládající život a osudy svých předků. Přivedl ho k tomu i jeho otec, kterému v koncentračním táboře v Auschwitz-Birkenau zahynuli neblížší příbuzní včetně jeho předválečných dětí, a on se pokoušel zjistit více o jejich osudu. Výsledkem dlouholetého úsilí je unikátní fotografická sbírka spojená s vyprávěním o jeho blízkých a s představením historie rodiny na základě archivních dokumentů.

Kniha je zároveň svědectvím o životě sintských rodin, které po staletí spoluutvářely dějiny českých zemí a vyrovnávaly se s dějinnými událostmi, jež je mnohdy velice drastickým způsobem zasáhly. Jan Hauer tak svým nesamozřejmým rozhodnutím zveřejnit část svého archivu a poodhalit tak život „svých lidí“ představuje knihu, která není jen oslavou života a naděje, ale vede i k zamyšlení nad temnými stránkami české historie.

GJURIČOVÁ, Adéla – NODL, Martin – URBÁNEK, Vladimír (eds.). *Historiografie, sociologie a politika paměti.* Praha, Argo, 2024. 334 s. Historické myšlení, sv. 97. ISBN 978-80-257-4558-8

Historiografie a sociologie jsou od 19. století dvě navzájem prorostlé disciplíny. Vzájemné ovlivňování, v němž hrálo dějepisectví původně prim, ale v posledních desetiletích ustalo. Sociologie se osamostatnila. Nadále sice zůstala empirickou a kvantitativní, avšak téměř výhradně prezentistickou vědou. Na počátku téměř symbiotické cesty historiografie a sociologie se stále více rozcházejí, až se nakonec rozešly téměř úplně. Cílem knihy *Historiografie, sociologie a politika paměti* je ukázat, že dialog mezi historiografií a sociologií může být nadále přínosný pro obě společenské vědy. Dějepisectví sociologii umožňuje ukotvit současné uvažování o společnosti v nedávné i vzdálenější minulosti. Sociologie naopak pod vlivem kritické teorie historie vede k uvědomění si

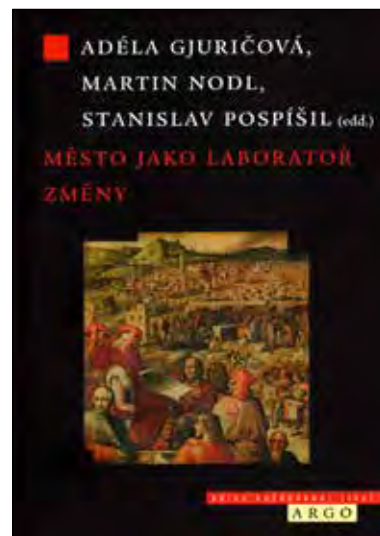

nesamozřejmosti společenských pravidel. Díky sociologii historici rovněž mohou nahlížet společenské jevy jako sociálně konstruované. V dějinně proměnlivém vztahu dvou sociálních věd, sociologie a historie, je sociologie nenahraditelná z hlediska pochopení a důrazu na sociální a kulturní podstatu utváření společenských jevů, přítomnosti třídních, genderových či rasových stop v historickém materiálu.

GJURIČOVÁ, Adéla – NODL, Martin – POSPÍŠIL, Stanislav. *Město jako laboratoř změny. Mezioborové výzvy.* Praha: Argo; Filosofický ústav AV ČR, v.v.i., 2024. 303 s. Každodenní život, sv. 89. ISBN 978-80-257-4544-1

Městské prostředí bylo od středověku prostorem inovací.

Od 13. století byla města v české a moravské sociokulturní krajině součástí mohutného transformačního procesu, který zásadním způsobem proměnil celou společnost. Dopady této komplexní proměny pocítujeme dodnes, i když v mnoha ohledech byly přerušeny procesy moderní industrializace a pozdější deindustrializace, politické liberalizace, zestátnění v socialistické éře i polistopadové radikálně tržní transformace. Tyto změny se sice povětšinou dotýkaly celé společnosti, avšak právě v městském prostředí, jež se mezitím stalo bydliskem většiny obyvatelstva, byly v dějinném období od středověku po současnost nejmarkantnější. Každá transformace ale pro městskou společnost vždy představovala jisté ohrožení, které mohlo vyústit v úspěšnou racionální reakci, nebo také úpadek či zánik. Moderní města čelí v dnešní době nejrozumnějším výzvám: politickým, hospodářským, sociálním a ekologickým. Cílem knihy *Město jako laboratoř změny* je ukázat, že spojením pohledů nejrozumnějších odborných disciplín (archeologie, historie, sociologie, politologie či klimatologie) můžeme nahlédnout historické kořeny současných problémů, odpovědně přistupovat k budoucnosti. Na odolnost města autoři této knihy pohlíží v historické perspektivě, neboť jsou přesvědčeni, že se moderní město může z minulosti poučit. Odpovědi na výzvy hospodářské, sociální, politické či ekologické musí být nejen neotřelé, ale i mnohotvárné. Nelze sázet na jednu kartu, jak se dnes mnohdy činí. Město i nadále zůstává laboratoř změny, v níž se mohou nejrozumnější obory setkávat a obohacovat, přinejmenším tak, jak se o to pokouší naše kniha.

HADRAVOVÁ, Alena. *Řecké mýty v literární a výtvarné tradici.* Praha: Academia 2024. 1050 stran.
ISBN 978-80-200-3447-2

Jádrem dvousvazkové monografie *Řecké mýty v literární a výtvarné tradici* je český překlad dvou latinských středověkých příruček, zvaných První a Druhý vatikánský mytograf, které v pěti stech padesáti kapitolkách, závislých hlavně na pozdně antických literárních předlohách, přinášejí své vlastní ztvárnění řecké mytologie. Dva opisy Druhého vatikánského mytografa autorka nedávno identifikovala i v rukopisech českého původu ze 14. a 15. století (uložených v Národní knihovně ČR v Praze) a v roce 2017 vydala tiskem jejich latinské znění. První české překlady obou děl obsahuje tato dvousvazková monografie, a to spolu s podrobnými komentáři a doplňujícími kapitolami o literárních, kulturně- a uměleckohistorických kontextech a tématech čerpaných z oblasti dlouhé tradice antického odkazu. Hlavním cílem je českému čtenáři ukázat, že mytologie byla v životě antické společnosti přítomna doslova na každém kroku. Témata výběrově připomínají jak klasické pilíře antického dědictví, tak zcela nová zjištění z posledních let, a kniha dokládá, že vědy o antickém starověku nejsou statickým a neměnným vědeckým oborem, ale živým, stále se vyvíjejícím světem plným nových objevů, jež někdy svým významem skoro vyřázejí dech. Text provází bohatý obrazový materiál.

SUK, Jiří (ed.). *Dějiny v exekuci. Jak přemýšlet a psát o komunismu.* Praha: NLN, 2024. 244 s. Prameny české historie, sv. 5. ISBN 978-80-7422-843-8

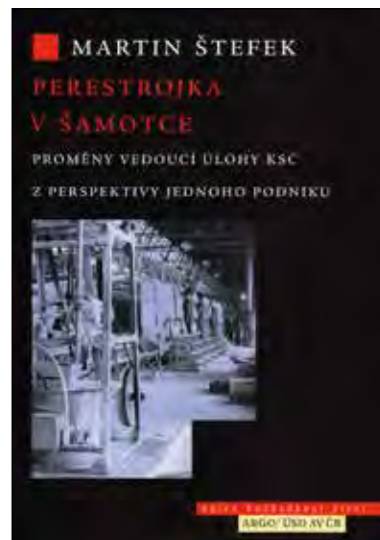
Za hlavní impuls k této knize lze považovat střety mezi „antikomunisty“ a „revizionisty“, především jeho poslední, nejsilněji amplifikované dějství v létě 2020. Historii těchto střetů, jež má svůj počátek v devadesátých letech (a v jistých ohledech mnohem dříve), tu ovšem nechceme popisovat, to je úkol pro systematické dějiny české polistopadové historiografie, které je nebudou moci pominout. Rovněž nenabízíme syntetický přehled bádání o (českém/československém) komunismu ani erudovanou studii o zakotvení a rezonanci teorie totalitarismu a historického revizionismu v české diskusi. Náš cíl je skromnější. Chceme poskytnout situační obraz myšlenkové různorodosti v oboru soudobých dějin (konkrétně dějin komunismu), který reprezentují badatelé a badatelky různých generací a zkušeností, tematických a chronologických záběrů, teoretických a metodologických orientací a last but not least světonázorových či ideologických východisek. Rádi bychom podnítli debatu o smyslu a úskalích dějin komunismu, jež

by přesáhla akademické kruhy a ukázala, jak je dnes možné bádát a přemýšlet o komunismu, a to pokud možno bez hněvu a zaujetí, které do velké míry určují charakter diskusí ve veřejném prostoru, ale i mezi jednotlivými názorovými „kmeny“ uvnitř českých soudobých dějin.

ŠTEFEK, Martin. *Perestrojka v Šamotce. Proměny vedoucí úlohy KSČ z perspektivy jednoho podniku.* Praha: Argo; Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i., 2024. 232 s. Historické myšlení. ISBN 978-80-257-4405-5.

Kniha zachycuje dynamiku československého komunistického režimu v letech 1985–1989 z perspektivy Rakovnických keramických závodů. Autor se věnuje politickému a hospodářskému vlivu mocenských sítí na fungování jednoho významného podniku v období pozdního socialismu. Poukazuje na složitost a proměnlivost vztahů ředitelství keramických závodů s mohutnou stranickou strukturou, zejména s celozávodním výborem KSČ. Líčením každodenních sporů o kádrovou politiku, výši plánu, modernizaci provozů či tzv. pracovní iniciativu vysvětluje složitost politických procesů a interakce centrálních, regionálních, místních a podnikových institucí. Hlavním tématem knihy je analýza konfliktů o implementaci zákona o státním podniku, schváleného v roce 1988. Autor na příkladu přestavbové transformace keramického průmyslu dokládá, že československá reforma druhé poloviny 80. let nezáměrně posílila podnikovou sféru a umožnila jí vytvářet vlastní ekonomické strategie, jež mohly být v nesouladu se zájmy stranických orgánů.

2. 6 HLAVNÍ VĚDECKÉ VÝSLEDKY – VÝBĚROVÁ BIBLIOGRAFIE

Bahenská, Marie – Petránová, Lydia – Altman, Karel – Bahenský, František – Ducháček, Milan – Hlaváček, Jiří – Jůnová Macková, Adéla – Olšáková, Doubravka – Woitsch, Jiří: *Horizonty bádání: etnografie a folkloristika v českých zemích v letech 1945-1989*. Praha: Academia, 2024. 491 s. Šťastné zítřky, 46. ISBN 978-80-200-3540-0

Bílý, Matěj: Hezké dětství, nebo každodenní boj o přežití? Rodinné zázemí a mladá léta Miloše Jakeše. *Moderní dějiny*. Roč. 32, č. 1 (2024), s. 55-91. ISSN 1210-6860

Bílý, Matěj – Jakoubek, M. Před více než rokem zemřel historik Karel Durman. PŘIBÁŇ, M. *Soudobé dějiny*. Roč. 31, č. 2 (2024), s. 628-632. ISSN 1210-7050

Čapková, Kateřina – Kieval, H. J. – Frankl, M. – Frommer, B. – Kasper-Marienberg, V. – Miller, M. – Koeltzsch, I. – Niedhammer, M. – Teplitzky, J.: *Prague and Beyond. Jews in the Bohemian Lands*. Ramat Gan: Bar Ilan University Press, 2024. 406 s. ISBN 978-965-226-646-0

Franc, Martin – Dvořáčková, Věra – Bahenská, Marie – Boháček, Jan – Brádlarová, Daniela – Caccamo, Francesco – Ďurčanský, Marek – Gecko, Tomáš – Hálek, Jan – Hoppe, Jiří – Hudek, Adam – Jůnová Macková, Adéla – Kábová, Hana – Kmochová, Nataša – Mádlová, Vlasta – Moskovič, Boris – Pavlíček, Tomáš W. – Šmidrkalová, Michaela – Šoukal, Jiří: *Dějiny Československé akademie věd II. 1963–1970*. Praha: Academia: Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2024. 712 s. Dějiny Akademie věd. ISBN 978-80-200-3569-1; ISBN 978-80-88611-14-1

Čapková, Kateřina. Kontinuität der Demütigung. Bewertung der Kriegserfahrungen von Roma und Juden in der NachkriegsTschechoslowakei. Shoah: Intervention. Methods. Documentation. Roč. 11, č. 1 (2024), s. 107-123. E-ISSN 2408-9192

Černá, Marie. Život po životě. Staronová mobilizace rudoarmějců v Česku. *Dějiny a současnost*. Roč. 46, 1/2 (2024), s. 44-48. ISSN 0418-5129

Dobeš, Jan. „Nikdy jsem neměl o ničem pochyby, a o nikom, nyní mi nezbývá než říci, že jsem se celý život mýlil”. Takzvaná Kolderova komise a dopad jejích odhalení na stranickou veřejnost. *Soudobé dějiny*. Roč. 31, č. 1 (2024), s. 15–62. ISSN 1210-7050

Fišer, Marek - Kykal, Tomáš. Digitální studovna Ministerstva obrany ČR / Využití technologií na pokročilou indexaci historických dokumentů. *Soudobé dějiny*. Roč. 31, č. 2 (2024), s. 447–467. ISSN 1210-7050

Fišer, Marek. Kmenové listy a další úřední prameny o průběhu povinné vojenské služby v Československu v letech 1918–1939 a 1945–1948. *Historie a vojenství*. Roč. 73, č. 4 (2024), s. 74–91. ISSN 0018-2583

Hadravová, Alena. Stručný přehled dějin astronomie v českých zemích od středověku do první poloviny 17. století. *Dějiny věd a techniky*. Roč. 57, 1/2 (2024), s. 34–69. ISSN 0300-4414

Haváč, Ondřej. Film, Memory and Postwar Europe. *Časopis Matice moravské*. Roč. 143, č. 2 (2024), s. 421–436. ISSN 0323-052X

Hlaváček, Jiří. Digitální historie/Teoretická a metodologická východiska pro výzkum soudobých dějin 2.0. PŘIBÁŇ, M. *Soudobé dějiny*. Roč. 31, č. 2 (2024), s. 355–390. ISSN 1210-7050

Hlaváček, Jiří – Zavadová, Irena. Institucionální vývoj přednemocniční neodkladné péče v českých zemích (1792–2003). Od dobrovolných záchranných spolků ke zdravotnické záchranné službě. *Historická demografie*. Roč. 48, č. 2 (2024), s. 155–185. ISSN 0323-0937

Hoppe, Jiří. Nová interpretace pražského jara. *Cesty a křižovatky. Časopis Klubu novinářů Pražského jara, pobočného spolku Syndikátu novinářů ČR. závěrečné číslo* (2024), s. 6–17

Khudish, Pavlo. Jewish Survivors in Transcarpathia. Restitution, Reintegration, and Interactions with Their Neighbours, 1944–1946. *Journal of Genocide Research*. (2024). ISSN 1462-3528. E-ISSN 1469-9494

Kirkosová, Kateřina. “They are Unpredictable Junkies and Criminals”. George Floyd’s Death and the BLM Movement in Czech User Discussions. *Social Semiotics*. (2024). ISSN 1035-0330. E-ISSN 1470-1219

Kopeček, Michal. Post-Dissident Politics and the “Liberal Consensus” in East-Central Europe after 1989. *East European Politics and Societies*. Roč. 38, č. 3 (2024), s. 758–793. ISSN 0888-3254. E-ISSN 1533-8371

Kostlán, Antonín. Cesta švédského přírodovědce Carla Adolpha Agardha do Čech a do střední Evropy v roce 1827 ve světle jeho alba amicorum. *Acta Universitatis Carolinae - Historia Universitatis Carolinae Pragensis*. Roč. 64, č. 1 (2024), s. 33–36. ISSN 0323-0562

Kovařík, David. Zaniklá sídla v českém pohraničí po roce 1945 a jejich místo v historickém bádání. *Slezský sborník*. Roč. 122, č. 2 (2024), s. 171–186. ISSN 0037-6833

Krátká, Lenka. "When a Boy Becomes a Man." Masculinity in Czechoslovak/Czech Cinema on the Compulsory Military Service. *History in Flux*. Roč. 6, č. 6 (2024), s. 101–118. ISSN 2706-414X

Krátká, Lenka. Post-1989 Women's Struggle between Career Growth and Everyday Duties. *Journal of Contemporary Central and Eastern Europe*. (2024). ISSN 2573-9638. E-ISSN 2573-9646

Loučová, Petra - Olšáková, Doubravka. Disent mezi politikou paměti a digitální historií. Ke vzniku online databáze „Bibliografie ekologické a environmentální problematiky v československém samizdatu“. *Soudobé dějiny*. Roč. 31, č. 2 (2024), s. 391–420. ISSN 1210-7050

Mücke, Pavel. Normalizovaný cestovní ruch a pohostinství v Praze. *Pražský sborník historický*. Roč. 51, - (2024), s. 211–245. ISSN 0555-0238

Mücke, Pavel. Vysoká v zeleném aneb Nad dějinami každodennosti vojenské přípravy a vojenských kateder civilních vysokých škol v Československu šedesátých let minulého století. *Historie a vojensství*. Roč. 73, č. 3 (2024), s. 4–41. ISSN 0018-2583

Pehe, Veronika (ed.) - Wawrzyniak, J. (ed.). *Remembering the Neoliberal Turn. Economic Change and Collective Memory in Eastern Europe after 1989*. London: Routledge, 2024. 334 s. European Remembrance and Solidarity. ISBN 978-1-032-55333-7

Pehe, Veronika – Kupka, P. Legal, Illegal, Either Way Informal. Examining Continuities of Small-scale Entrepreneurship between Late Socialism and Postsocialism in Czechia. *Journal of Contemporary Central and Eastern Europe*. Roč. 32, č. 2 (2024), s. 257, č. článku 277. ISSN 2573-9638. E-ISSN 2573-9646

Pehe, Veronika – Kupka, P. – Walach, V. Postsocialism as a Crime The Role of Police Memory in the Remembrance of the Post-1989 Systemic Changes in the Czech Republic. *East Central Europe*. Roč. 51, 2/3 (2024), s. 289–314. ISSN 0094-3037. E-ISSN 1876-3308

Pehe, Veronika – Walach, V. – Kupka, P. Can Detective Fiction Save Liberal Democracy? On the Performative Functions of Crime Control in the Czech TV series The Nineties. *Crime Media Culture*. (2024). ISSN 1741-6590. E-ISSN 1741-6604

Pešta, Mikuláš. A Hub of Anti-Colonialism. Prague's International Organizations in the Transnational Socialist Network and Global Cold War. *Journal of Contemporary History*. Roč. 59, č. 3 (2024), s. 492–513. ISSN 0022-0094. E-ISSN 1461-7250

Pinerová, Klára. Nedokončená spravedlnost/Role Svazu protifašistických bojovníků v rehabilitačním procesu (1968–1970). *Soudobé dějiny*. Roč. 31, č. 1 (2024), s. 63–88. ISSN 1210-7050

Pinerová, Klára. Socialist Wardens and Guards in Czechoslovakia and East Germany. The Replacement and Political Indoctrination of Prison Staff. *East Central Europe*. Roč. 51, 2/3 (2024), s. 315–342. ISSN 0094-3037. E-ISSN 1876-3308

Průchová Hrůzová, Andrea. From Ruptures to Continuities: Czechoslovak Cultural Heritage in Non-Fiction Cinema 1948-1956. *Studies in Eastern European Cinema*. Roč. 15, č. 3 (2024), s. 309–323. ISSN 2040-350X. E-ISSN 2040-3518

Průchová Hrůzová, Andrea – Kárníková, L. Imagining the Postcolonial in Central Eastern Europe. Controversies of the Czech Manifesto for Decolonization. *International Journal of Politics Culture and Society*. (2024). ISSN 0891-4486. E-ISSN 1573-3416

Smetana, Vít. Unbalanced Coordination. Soviet–Czechoslovak Relations during the Second World War. *Journal of Cold War Studies*. Roč. 26, č. 3 (2024), s. 122–168. ISSN 1520-3972. E-ISSN 1531-3298

Suk, Jiří. Anatomy of the End of Charter 77 (1990–1992). Between Politics, Morality, Business and Coming to Terms with the Past. *Soudobé dějiny*. Roč. 31, č. 3 (2024), s. 673–717. ISSN 1210-7050

Šimůnek, Michal V. – Novák, M. – Nováková, M. Náčrt zdravotní historie zlého parvenu – Karl Hermann Frank (1898–1946). *Tereziánské listy*. Roč. 52, – (2024), s. 73–101. ISSN 0232-0452

Šimůnek, Michal V. „Válka mezi válkami”. K úloze Freischar Ramphold Gorenz v Praze 15. března 1939. *Historie a vojenství*. Roč. 73, č. 4 (2024), s. 4–23. ISSN 0018-2583

Šimůnek, Michal V. 15. listopad 1939. Zprávy německé provenience. *Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis*. Roč. 64, č. 2 (2024), s. 113–149. ISSN 0323-0562

Šimůnek, Michal V. – Porges, K. – Hossfeld, U. – Fliess, F.–R. Ernst Haeckel na širém moři. Lodi NDR Ernst Haeckel I a Ernst Haeckel II jako součást dějin biologie. *Dějiny věd a techniky*. Roč. 57, 1/2 (2024), s. 99–117. ISSN 0300-4414

Taterová, Eva. Czechoslovak Diplomatic Dilemmas in Regards to the Adolf Eichmann Trial. *Middle Eastern Studies*. Roč. 60, č. 1 (2024), s. 112–125. ISSN 0026-3206. E-ISSN 1743-7881

Taterová, Eva – Struhárová, A. Czechoslovak-Iranian Relations in 1968-1978. Cooperation across the Cold War Barriers. *Asian and African Studies*. Roč. 33, č. 1 (2024), s. 117–139. ISSN 1335-1257. E-ISSN 2585-8793

Taterová, Eva. Návštěva Antonína Novotného v Egyptě v roce 1966 jako vrcholný moment česko-slovensko-egyptských vztahů v prvních dvou dekádách studené války. *Studia historica Nitriensia*. Roč. 28, č. 1 (2024), s. 55–74. ISSN 1338-7219

Vondráková Bortlová, Hana. Druhý život El Cheka. Příběh česko-kubánského „vlastizrádce” – „revolucionáře” – dobrodruha. *Historie a vojenství*. Roč. 73, č. 1 (2024), s. 76–87. ISSN 0018-2583

Vondráková Bortlová, Hana - Bortl, L. - Tauchen, Jan. Koka, pasta, crack. Globální souvislosti drobného lístku. *Vesmír*. Roč. 103, č. 7 (2024), s. 448-451. ISSN 0042-4544. E-ISSN 1214-4029

2. 7 VÝZNAMNÉ AKCE, KTERÉ PRACOVISTĚ (SPOLU)POŘÁDALO

East-West Cooperation in Science and Technology: Actors, Actions, and Intelligence Gathering.

Odborný panel pořádaný v rámci mezinárodního BASEES sympozia, Cambridge, 5.–6. dubna 2024.

Panel se zabýval ústřední rolí technologií a vědy při překonávání ideologických hranic během studené války. Zaměřoval se na zkoumání složité dynamiky mezinárodních vztahů v období studené války i po něm a snažil se analyzovat mnohostranné průniky vědy, diplomacie a technologického pokroku.

Bourdieu a (post)socialismus. Workshop realizovaný Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., a Etnologickým ústavem AV ČR, v. v. i., Praha, 10. května 2024.

Záměrem workshopu bylo reflektovat bourdieuovské koncepty ve světle politicko-hospodářských konfigurací, kterými se Bourdieu nezabýval: státním socialismem a jeho přechodem k demokracii a tržní ekonomice, tedy postsocialismem. Tato reflexe proběhla prostřednictvím prezentací tří historických analýz využívajících bourdieovský konceptuální aparát. Účastnictvo vycházelo z představení závěrů výzkumu o produkci etnografického a folkloristického vědění v období pozdního socialismu (Nikola Balaš) a následně diskutovalo dva rozpracované texty: analýzu úsilí o náboženskou pluralitu v socialistickém zřízení (Martin Pácha) a analýzu drobného podnikání v pozdně socialistickém a raně kapitalistickém Československu (Veronika Pehe a Petr Kupka). Cílem prezentací bylo poukázat na aktuální způsob využívání Bourdieuova konceptuálního aparátu pro historickou analýzu státního socialismu a postsocialismu a otevření diskuse nad příležitostmi a nástrahami, které z tohoto způsobu historické interpretace vyplývají.

Covid-19 v paměti české společnosti. Workshop pořádaný ve spolupráci s Psychologickým ústavem AV ČR, v. v. i., a Sociologickým ústavem AV ČR, v. v. i., Praha, 16. května 2024.

Ambicí workshopu bylo prodiskutovat základní perspektivy výzkumu „doby covidové“ a poskytnout dílčí odpovědi na to, co nám několik let s covidem-19 prozradilo o stavu naší společnosti, jak obstála vědecká obec a jak moc jsme odolní proti dezinformacím.

Odkaz tradic a kulturní pluralismus v životě většinové společnosti, národnostních a etnických menšin na Karlovarsku. Workshop pořádaly Muzeum Karlovy Vary, p. o. Karlovarského kraje a Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., Karlovy Vary, 13. května 2024.

Jak měnit svět? Debata u příležitosti dvojitého životního výročí Jacka Kuroně. Pořádal Ústav pro soudobé dějiny AV ČR ve spolupráci s Masarykovou demokratickou akademií a časopisem Listy, Praha, 19. června 2024.

Debata u příležitosti dvojitého životního výročí Jacka Kuroně (3. 3. 1934 – 17. 6. 2004), polského politického aktivisty, který svým působením po několik desetiletí výrazně ovlivňoval vývoj v Polsku i v celém širším regionu střední a východní Evropy. O přetváření světa vymyšlením organizací a psaním programů. O propojování světů aktivismu a politiky. Debatovali Tomáš Zahradníček, Radek Kubala a Daniela Ostrá.

The Cold War between the “Second” and the “Third” World: The Socialist Bloc and Latin America. Workshop pořádaný Iberoamerickým centrem Metropolitní Univerzity v Praze a Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., Praha, 24. června 2024.

Cíle mezinárodního workshopu bylo seznámit se s nejnovějšími poznatky v oblasti výzkumu studené války se zvláštním zaměřením na interakce mezi zeměmi socialistického bloku a jejich protějšky v Latinské Americe před rokem 1989 a po něm. Účastnictvo se zaměřilo na mnohostrannost těchto interakcí, včetně nadnárodních sítí, kulturních, technických a solidárních aktérů, jednotlivců a kolektivů. Příspěvky významných badatelů z oblasti soudobých dějin, kulturních dějin i mezinárodních vztahů se zaměřily na studenoválečné geografie konfliktů a spolupráce, trhliny a kontinuity, jakož i na mezery ve způsobech, jakými se na dějiny studené války vzpomíná.

XXXIII. ročník semináře Česko-slovenské vztahy / Slovensko-české vztahy. Vícedenní seminář pořádaný ve spolupráci s Fakultou přírodovědně-humanitní a pedagogickou Technické univerzity v Liberci, Vzdělávací nadací Jana Husa, Historickým ústavem AV ČR, v. v. i., a Krajskou vědeckou knihovnou v Liberci, Liberec, 19.–21. srpna 2024.

Svým zaměřením na česko-slovenské vztahy přispívají semináře k tomu, aby hlubší poznávání dějin pomáhalo zbavit Čechy a Slováky traumat z minulosti. V posledních letech se semináře zaměřují také na překlenutí určité propasti mezi profesionálními historiky a učiteli. V roce 2024 byly pro účastníky a účastnice připraveny nejen odborné přednášky, ale i didaktické workshopy, filmové semináře nebo živé natáčení epizody Podcastu pro soudobé dějiny, která se zabývala otázkou, jak na výuku soudobých dějin.

Victimhood – Acknowledgement – Politics of Memory: Struggling over the Memory of Suffering. Konference pořádaná ve spolupráci s Hannah Arendt Institute for Totalitarianism Studies at TU Dresden a pražskou pobočkou Německého historického ústavu ve Varšavě, Drážďany, 3.–5. září 2024.

Cílem interdisciplinární konference bylo zaměřit se na sdružení obětí v postsocialistických zemích střední a východní Evropy. Soustředila se na to, jakou roli hrály organizace obětí (politických vězňů, obětí represí státního socialismu) po roce 1989, jaké byly jejich cíle a jakými aktivitami chtěly dosáhnout uznání a nápravy. Konference si kladla za cíl prozkoumat tyto organizace jako účastníky

veřejného života, utváření a udržování kolektivní paměti a také to, jak se tato sdružení snažila zdůraznit a využít či prosadit svou kolektivní paměť a svůj výklad historie v politickém procesu a přispět k demokratizaci společnosti.

Built representation: Parlamentsarchitektur in Europa. Konference pořádaná ve spolupráci s německou Komisí pro studium parlamentarismu a politických stran při německém Bundestagu a Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR, v. v. i., Düsseldorf, 4.–5. září 2024.

Badatelé a badatelky se na konferenci věnovali dějinám evropské parlamentní architektury od sklonku 18. století po současnost, a to zejména otázce, jaký vztah mají její ideály, estetika a uspořádání k parlamentní kultuře a politickým procesům a osudům.

Úplně nový dějepis? Kudy a kam s revizí RVP a Kompetenčním rámcem absolventů učitelství.

Konferenci pořádaly Asociace pro didaktiku dějepisu, z. s., ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., Fakultou přírodovědně-humanitní a pedagogickou Technické univerzity v Liberci, Filozofickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci a Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy, Liberec, 12.–13. září 2024.

Konference nabídla příklady dobré praxe, konkrétní ukázky inovace RVP i diskusní panel studentek a studentů učitelství dějepisu.

The Unbearable Lightness of Being Queer in State Socialism. Přednáška Dana Healeyho pořádaná ve spolupráci s pražskou pobočkou Německého historického ústavu ve Varšavě, Parlamentní knihovnou a Archivem Poslanecké sněmovny ČR a Společností pro queer paměť, Praha, 17. září 2024.

Byl život queer lidí ve střední a východní Evropě prožívaný odlišně? Dan Healey tuto otázku zkoumal na základě Kunderova románu z roku 1984. Co spojuje případy zkoumané v tomto semináři – bylo to komunistické násilí a dohled, habsburské a jiné imperiální dědictví, evropský duch či citlivost, nebo historie politické a ekonomické katastrofy 20. století? Proč byla socialistická modernita někdy dostatečně kapacitní, aby umožnila některé formy queer života, zatímco jindy, nebo dokonce současně, zahнала queer životy do podzemí?

Orální historie ve 21. století: rozhovor a jeho budoucnost. Konference pořádaná Českou asociací orální historie ve spolupráci s Filozofickou fakultou Univerzity Hradec Králové, Fakultou humanitních studií Univerzity Karlovy a Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., Hradec Králové, 19.–20. září 2024.

Města a stavby: společenské, ekologické a technické výzvy. Závěrečná konference programu Strategie AV21 č. 23 „Město jako laboratoř změny; stavby, kulturní dědictví a prostředí pro bezpečný a hodnotný život“, Praha, 19. září 2024.

Při konferenci byly prezentovány nejzajímavější výsledky aktivit z minulých let, představena kniha a dokumentární film, které jsou společným výsledkem celého programu, a diskutována další spolupráce.

From Student Internationalism to Erasmus: Globalization and Europeanization of Student Life since 1945. Diskusní workshop, Praha, 25. září 2024.

Diskuse u kulatého stolu se zaměřila na posuny ve studentském nadnárodním aktivismu během studené války a po jejím skončení a na faktory, které tyto posuny vyvolaly. Jak a proč se změnila praxe studentského internacionalismu? Jak dekolonizace, globalizace a integrační procesy ovlivnily mezinárodní studentskou politiku? Jak masifikace a ekonomizace vzdělávání ovlivnily studentské akce? Kromě toho se workshop zabýval také dlouhodobými kontinuitami studentského aktivismu a zaměřil se také na historiografickou perspektivu problému.

Queer Urban Underworlds in European State Socialism. Workshop pořádaný ve spolupráci s pražskou pobočkou Německého historického ústavu ve Varšavě, Parlamentní knihovnou a Archivem Poslanecké sněmovny ČR a Společností pro queer paměť, Praha, 17.–19. září 2024.

Workshop se zaměřil na koncept „živých světů“ a „podsvětí“ ve městech státního socialismu a poskytl vědcům platformu pro diskusi a odhalování skrytých aspektů městského života v tomto období. Zkoumáním toho, jak gender a queer ovlivňovaly a byly ovlivňovány prostorovými a společenskými strukturami té doby, získalo účastnictvo vhled do dynamiky moci a strategií odporu v těchto historických městských krajinách.

Proměny (zdravotnické) záchranné služby ve 20.–21. století: aktéři – organizace – technologie – inovace. Mezinárodní konference pořádaná ve spolupráci s Etnologickým ústavem AV ČR, v. v. i., Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR, v. v. i., Fakultou humanitních studií UK a Ústavem dějin lékařství a cizích jazyků 1. lékařské fakulty UK. Praha, 26.–27. září 2024.

Konference byla pořádána v rámci projektu č. 23-05753S, podpořeného Grantovou agenturou ČR. Organizace konference byla finančně podpořena v rámci výzkumného programu Strategie AV21: Identity ve světě válek a krizí.

What do Marx, Hayek, and Polányi tell us about the post-1989 transformations? Debata, Praha, 1. října 2024.

Debata si brala tři výjimečné a vlivné myslitele jako odrazový můstek pro přemýšlení o historicky utvářené analýze zásadních sociálních, ekonomických, politických a kulturních proměn, kterými země východní Evropy i mimo ni prošly v posledních pětatřiceti letech. Základními otázkami byly, co nám Marx, Hayek a Polányi mohou říci o proměnách po roce 1989, co vysvětlit nemohou a kde jinde bychom mohli čerpat inspiraci pro pochopení složitých procesů, jichž byly naše společnosti v posledním historickém období svědky. Debatovali Philipp Ther, Jannis Panagiotidis, Adéla Gjuríčová a Pavel Barša.

Lidská práva v době Charty 77 a dnes: zkušenosti československého disentu v globální perspektivě. Promítání a diskusní večer, Praha, 9. října 2024.

Cílem diskuse bylo zamyslet se nad odkazem Charty 77, demokratické opozice a lidskoprávního disentu ve východní a střední Evropě z hlediska dnešního boje za demokracii. Během večera byla také promítána ukázka z chystaného dokumentárního filmu *Ostrov svobody* (pracovní název) Haruny Honcoop o zachování svobodného Tchaj-wanu v současné geopolitické situaci z pohledu mezinárodních lidskoprávních aktivistů.

Dějiny ve veřejném prostoru IV: Paměť pod tlakem. Napětí, konflikty, katarze. Konference pořádaná Filozofickou fakultou Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy, Historickým ústavem AV ČR, v. v. i., Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., Národním muzeem, Antikomplexem, z. s., a Muzeem města Ústí nad Labem, Ústí nad Labem, 17.–18. října 2024.

Paměť bez konfliktů, rozdílných perspektiv a neustálých proměn neexistuje. Aktuálně na ni působí celá řada vlivů: prožíváme ozbrojené konflikty i kulturní války a v souvislosti s proměnami životního prostředí také citlivěji vnímáme stopy minulosti v krajině. Čtvrtý ročník fóra *Dějiny ve veřejném prostoru* přinesl dva dny diskusí o tom, jakým směrem se proměňuje vztah k minulosti v českém i evropském kontextu. Válka proti Ukrajině, umělá inteligence, nové muzejní expozice, historické vzdělávání, populární kultura, kontroverzní pomníky, téměř neviditelné stopy minulosti, paměť menšin či praktické zkušenosti s realizací projektů na poli paměti jsou jen některé oblasti, kterým se fórum věnovalo.

Polish migrants in the „new“ EU: the notion of (post)transformation. Přenáška Mileny Błahuta, Praha, 12. listopadu 2024.

Dvě desetiletí po rozšíření EU v roce 2000 je migrační situace v „nové“ EU stále složitější. Země regionu se nyní postupně mění v evropská imigrační subcentra, která ve velké míře přitahují přistěhovalce ze zemí mimo EU. Přestože nedávný výzkum přispěl k diferencovanějšímu chápání vzorců mobility v regionu, migrační studie zůstávají do značné míry zakotveny v paradigmatech „Východ-Západ“ a „centrum-periferie“. Prezentace, zasazená do širších debat o procesech proměn migrační krajiny ve střední a východní Evropě, kriticky zkoumala vztahovou povahu těchto rámců se zaměřením na migranty, kteří se rozhodli migrovat z Polska do dalších zemí „nové EU“ – křížově dominantního směru migračních toků.

Covid-19 v paměti české společnosti. Konference pořádaná ve spolupráci s Ústavem organické chemie a biochemie AV ČR, v. v. i., Psychologickým ústavem AV ČR, v. v. i. a Sociologickým ústavem AV ČR, v. v. i., Praha, 27. listopadu 2024.

Slušovický zážrak. JZD Agrokombinát Slušovice mezi socialismem a tržní ekonomikou. Diskusní večer pořádaný ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., Filosofickým ústavem AV ČR, v. v. i., v rámci programu Strategie AV21 „Město jako laboratoř změny“ Akademie věd ČR a Státním okresním archivem Zlín, Zlín, 28. listopadu 2024.

JZD Agrokombinát Slušovice fascinoval svou schopností operovat na hraně socialistického plánování a tržní ekonomiky, což vyvolávalo jak obdiv, tak kontroverze. Jak podnik dosáhl takového úspěchu v rámci centrálně plánované ekonomiky? Jaké byly klíčové faktory, které přispěly k jeho růstu, a jaké výzvy musel podnik překonávat v podmínkách socialistického režimu? O ekonomickém úspěchu podniku, ale i jeho místě v širších společenských souvislostech, včetně období transformace po roce 1989 diskutovali Vítězslav Sommer, Ondřej Ševeček a Martin Jemelka.

Letní školy slovanských studií před rokem 1989 očima pamětníků. Debata pořádaná ve spolupráci se Slovanským ústavem AV ČR, v. v. i. a Ústavem pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., Praha, 16. prosince 2024.

O letních školách diskutovali Christiane Brenner, Peter Bugge, Vladimír Penčev a Dariusz Tkaczewski. Záznam z debaty je dostupný na YouTube kanálu Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR.

2. 8 VZDĚLÁVACÍ ČINNOST

Ústav pro soudobé dějiny dlouhodobě spolupracuje s vysokými školami; na pedagogické činnosti v bakalářských, magisterských i doktorských programech vysokých škol se podílí téměř dvě desítky pracovníků a pracovníc Ústavu. Participují také v orgánech vysokých škol – ve vědeckých radách univerzit, fakult či v oborových radách doktorských studijních programů.

Pracoviště mělo v roce 2024 uzavřeny tři dohody o spolupráci při uskutečňování doktorského studijního programu: 1) Moderní dějiny s Fakultou sociálních věd Univerzity Karlovy; 2) Židovská studia s Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy a 3) Evropské soudobé kulturní dějiny s Fakultou humanitních studií UK. Kromě toho má z roku 2023 uzavřenou smlouvu s Filozofickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci a Filozofickým ústavem AV ČR, v. v. i., jíž se zřizuje společné pracoviště Centrum urbánních studií, které má vedle výzkumných úkolů rovněž usilovat o akreditaci nového doktorského programu.

Rozsáhlá je participace výzkumných pracovníků a pracovníc Ústavu na výuce pregraduální. Vedle fungování druhého společného pracoviště s Fakultou sociálních věd Univerzity Karlovy (Institut mezinárodních studií) se jedná o výuku a přednáškovou činnost také na Univerzitě J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Masarykově univerzitě v Brně, Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, Univerzitě v Hradci Králové, Technické univerzitě Liberec, Západočeské univerzitě v Plzni nebo Slezské univerzitě v Opavě. V roce 2024 se pracovníci a pracovníce Ústavu podíleli na výuce 85 předmětů (přednášek, seminářů, cvičení, vedení závěrečných prací) v bakalářských a magisterských programech a na výuce 19 předmětů v rámci doktorských studijních programů. S dvěma vysokými školami uzavřel Ústav smlouvy o spolupráci týkající se zajišťování pregraduálních studijních programů (smlouva o spolupráci při zajišťování bakalářského programu Soudobé dějiny a specializačního studijního plánu Moderní dějiny navazujícího magisterského programu Historie s Filozofickou fakultou Masarykovy univerzity v Brně) či krátkodobých vzdělávacích akcí (memorandum o spolupráci s Fakultou přírodovědně-humanitní a pedagogickou Technické univerzity v Liberci o pořádání Semináře Česko-slovenské vztahy).

Pracovníci a pracovníce Ústavu se zapojují také do vzdělávání na základních a středních školách, zejména ve formě workshopů a tematických přednášek, či účastí v porotách středoškolských soutěží. V roce 2024 jsme se zapojili do 17 akcí určených základním a středním školám.

V roce 2024 se Ústav výrazně angažoval v odborné podpoře vývoje nových didaktických postupů pro výuku dějepisu a základů humanitní vzdělanosti, a to zejména studiiemí uplatnění a potřeb uživatelů výukové aplikace HistoryLab v rámci projektu z Programu rozvoje aplikací a komercializace (PRAK) „HistoryLab: dílna pro archiv i školu“.

2. 9 ČINNOST PRO PRAXI

V roce 2024 měl Ústav své zástupce v poradních orgánech vlády ČR. PhDr. Adéla Gjuričová, Ph.D., je členkou **Rady pro výzkum, vývoj a inovace**, v níž působila jako zpravodajka agendy Lidé ve vědě, zabývající se podmínkami vědců a vědkyň a rovností příležitostí v českém výzkumném prostoru, a agendy Národní priority orientovaného výzkumu, a od listopadu 2024 jako místopředsedkyně RVVI. Doc. Matěj Spurný, Ph.D., je od července 2024 členem **Rady pro paměťovou agendu**.

V roce 2024 pokračovalo pracoviště v řešení projektu NAKI III (program na podporu aplikovaného výzkumu v oblasti národní a kulturní identity **Služba vlasti jako zdroj národní identity. Identifikace, dokumentace a prezentace historických pramenů k institutu povinné vojenské služby v českých zemích (1868–2004)**). Cílem projektu je identifikovat, dokumentovat a prezentovat různorodé typy historických pramenů k dějinám institutu povinné vojenské služby v českých zemích v letech 1868–2004. Výstupem bude specializovaná, odborná a veřejně přístupná elektronická informační databáze, která nabídne podrobnou chronologii povinné vojenské služby v kontextu dobových politických, sociálních a kulturních rámců, unikátní výkladový slovník (včetně jazykového, tj. vojenského slangu).

Ve sledovaném období se Ústav v projektu podpořeném Akademií věd **HistoryLab: dílna pro archiv a školu** věnoval rozvoji vzdělávací pomůcky HistoryLab, především jejímu dalšímu uplatnění v pedagogické praxi. V rámci projektu byly provedeny tři klíčové aktivity: Aktivitou číslo jedna byl průzkum vzdělávacího trhu a dopadů užívání HistoryLabu, abychom odhalili jeho technické bariéry a obsahové slabiny. V aktivitě dvě vznikl návod pro učitele, jak hodnotit práci žáků s aplikací. Třetí aktivitou bylo neformální mimoškolní vzdělávání ve spolupráci s archivní institucí, zejména v podobě nových cvičení, která jsou vhodná pro archivní edukaci. Cílem všech aktivit bylo zvýšit aplikovatelnost pomůcky a metody badatelské výuky.

2. 10 POPULARIZAČNÍ ČINNOST

Pracovníci a pracovnice Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., ve spolupráci s médii (rozhlasem, televizí, internetovými zpravodajskými servery i tištěnými médii) v roce 2024 významným způsobem participovali na popularizačních aktivitách v oblasti moderních a soudobých dějin. Celkem se jednalo o 193 nejrozličnějších mediálních výstupů: 60 televizních vystoupení, 59 rozhlasových relací, 24 podcastových rozhovorů, dále 43 mediálních výstupů pro online média a 7 pro tištěná. Pravidelně jsou pracovníci a pracovnice ÚSD zváni do komentovaných zpravodajských relací, rozhlasových a televizních pořadů jako jsou Studio ČT24 či pořady Českého rozhlasu Plus.

Mediální ohlas měly také tiskové zprávy, kterými Ústav pro soudobé dějiny AV ČR prezentoval některé ze svých významných výsledků a činností, např. spolupráci na vzdělávání vyučujících dějepisu, nebo spuštění nové online výstavy fotografií Pavla Štechy zachycující každodenní život normalizačního Žižkova.

Výstavy

Online výstava *Předvečer asanace: Žižkov 70. let v sociologické fotografii Pavla Štechy*

V září 2024 spustil Ústav pro soudobé dějiny AV ČR novou virtuální výstavu *Předvečer asanace: Žižkov 70. let v sociologické fotografii Pavla Štechy*. Unikátní soubor fotografií zachycuje sociální ráz, společenský život i intimní svět jednotlivých pavlačových bytů normalizačního Žižkova. Na fotografiích je tak možné vidět děti hrající si místo na hřišti přímo na ulici, staré lidi potýkající se s nároky složitého a zanedbaného městského terénu, nebo stísněné místnosti s rozvěšeným prádlem praným bez automatických praček a s kamny, do nichž je potřeba denně nosit uhlí ze sklepních kójí. Zachycují ale také svépomocně a nejspíš bez úředního povolení zmodernizované byty vyzdobené domácím uměním nebo snahu zachovat zbytky dřívějšího vesnického života ručně vyřezávaných

dřevěných postelí, nad nimiž visí krucifixy či obrázky světců. Výstava vznikla s finanční podporou programu Strategie AV 21 „Město jako laboratoř změny; stavby, kulturní dědictví a prostředí pro bezpečný a hodnotný život“. K dispozici je na: <https://instituteofcontemporaryhistory.exposure.co/predvecer-asanace>.

Veletrh vědy, Týden Akademie věd ČR, Svět knihy

V červnu 2024 jsme se již tradičně účastnili Veletrhu vědy, největšího vědeckého veletrhu v České republice. Pro návštěvníky a návštěvnice jsme připravili interaktivní expozici ve stylu bytové univerzity věnovanou Chartě 77. Mohli si tak vyzkoušet přepisování samizdatových tiskovin na psacím stroji, dozvědět se, jak vypadaly podpisové lístky Charty 77 či kolik žen se stalo jejími mluvčími, vyplnit oblíbený kvíz ze soudobých dějin nebo se seznámit s dalšími zajímavými projekty a publikacemi našeho Ústavu.

V týdnu od 4. do 10. listopadu 2024 se Ústav zapojil také do Týdne Akademie věd ČR. Během celého týdne probíhaly na pracovišti přednášky, exkurze, workshopy a diskuse nad aktuálními tématy soudobých dějin. Uskutečnila se rovněž veřejností velmi oblíbená a hojně navštěvovaná exkurze na pracoviště ve Vlašské a stejně jako v loňském roce také dvě exkurze po stopách soudobé historie města Brna.

V květnu 2024 jsme byli také součástí společného stánku Akademie věd – humanitní a společenské vědy na veletrhu Svět knihy, který se konal na Výstavišti Praha a v prosinci se zapojili do Knižního výprodeje odborné literatury, který pořádal Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.

Pravidelné semináře

Od roku 2002 pořádá ÚSD metodologické semináře k soudobým dějinám s cílem vytvářet platformu pro akademickou diskusi nad nejnovějšími výzkumnými projekty českých dějin i mezinárodních vztahů. V roce 2024 jsme uspořádali deset seminářů na témata: Jak a proč učit soudobé dějiny? Případ badatelské učebnice pro 9. třídy; Cylinder pro každého. České přivlastňování si Británie v mediálním diskurzu v letech 1939–1948; Ako sme žili v rokoch normalizácie. Skúsenosti žien z alternatívneho prostredia v Bratislave; Nerostné suroviny a jejich role v mezinárodní politice; Československí experti a problém detskej podvýživy v „Treťom svete“ v 60. až 80. rokoch; Feminismus a politická mytologie českého národního socialismu; Boj o morální uznání: Organizace politických vězňů v ČR

a v Německu po roce 1989; Quest for a New Europe? The Soviet Union, Central European Countries and the Emerging Visegrad Cooperation, 1989-1991; „Not Everything Was Rubbish“: The Liquidation of the Camera Manufacturer Pentacon in Dresden; Lekce ze 75 let NATO – poučné, znepokojivé, ale i zapomenuté. Ze seminářů jsou pořizovány zvukové záznamy, které jsou následně dostupné na ústavním Spotify.

Semináře Topographies of Transformation: Dresden–Prague Talks

V roce 2024 jsme ve spolupráci s Hannah-Arendt-Institut für Totalitarismusforschung uspořádali sérii seminářů Topographies of Transformation: Dresden–Prague Talks. Přednášky se zabývaly různými aspekty sociálních a kulturních dějin postsocialistických transformací ve východním Německu, Československu a dalších zemích. Konaly se střídavě v Drážďanech a v Praze v rámci pravidelného programu kolokvií/seminářů jednotlivých institucí. Rovněž byly streamované online.

Podcasty

I nadále jsme pokračovali ve vydávání Podcastu pro soudobé dějiny, který jsme spustili v květnu 2023. V roce 2024 jsme publikovali dvanáct epizod dostupných na Spotify, YouTube, Apple Podcasts a reflektující nejen projekty, které vědci a vědkyně na pracovišti řeší, ale i aktuální témata a otázky týkající se výzkumu nejnovějších dějin. Hosté a hostky nejen z Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, ale i z dalších domácích i zahraničních výzkumných institucí debatovali na témata: Mezi pakárnou a službou vlasti. Základní vojenská služba v letech 1968–2004; Provázanost genocidy Židů a Romů z Protektorátu Čechy a Morava; Dekolonizace a česká společnost. Představy, kulturní střety a online diskuze; Slovenský národní komunismus; Dvacet a dvacet pět let: Česká republika v EU a NATO; Hospodaření s vodou: hydrokraté a jejich mise ve 20. století; Vzlety a pády Československých aerolinií; Pomníky jako nástroj moci: Jak komunisté ovládali veřejný prostor; Jak učit (soudobé) dějiny?; Jak Charta 77 překročila hranice Československa; Ústavní bitva a rozdělení Československa: zákulisí, spory a nedosažené cíle; Československá cesta do sovětského bloku aneb mýtus o naší neutralitě. Nejposlouchanější epizoda byla o československé cestě do sovětského bloku, která překonala hranici 5,5 tisíce zhlédnutí.

Sociální média

V propagaci odborných výstupů, projektů a dalších odborných i popularizačních akcí Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR hrají významnou roli sociální sítě pracoviště. Aktuálně spravujeme profily ÚSD AV ČR na sítích Facebook (3,3 tis. sledujících), Instagram (1,5 tis. sledujících), Twitter (2,2 tis. sledujících) a YouTube (436 odběratelů). Začátkem roku 2024 jsme založili profil pracoviště na síti LinkedIn, který má ke konci roku 2024 necelých 100 sledujících.

Prezentace výstupů

Uvedení knihy: Za rovnocennost evropských plemen. Praha, Papas Bar, 16. ledna 2024.

Knihu představili její autoři Milan Ducháček, Věra Dvořáčková, Filip Herza, Markéta Křížová, Michaela Lenčářová, Lenka Ovčáčková, Vojtěch Pojar a Michal V. Šimůnek.

Prezentace tematického čísla časopisu Architektúra & urbanizmus – In Search of Postmodern City: Urban Changes and Continuities in East Central Europe between Late Socialism and Capitalism (1970–2000). Praha, Galerie VI PER, 19. dubna 2024.

Galerie VI PER, Oddelenie architektury SAV a Ústav pro soudobé dějiny AV ČR uspořádali akci A&U Talks: Praha a Bratislava mezi pozdním socialismem a kapitalismem. V rámci této akce bylo představeno tematické číslo časopisu Architektúra & Urbanizmus – In Search of Postmodern City:

Urban Changes and Continuities in East Central Europe between Late Socialism and Capitalism (1970–2000). Editoři čísla Matěj Spurný a Petr Roubal z Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR a Henrieta Moravčíková a Peter Szalay z Oddelenia architektúry Historického ústavu SAV představili studie autorů a autorek z různých zemí střední Evropy a Balkánu uveřejněné v novém čísle časopisu. Diskutovali také vlastní výzkumy transformace dvou hlavních měst bývalého Československa: Prahy a Bratislavy.

Uvedení knihy Pohyblivé hranice diktatury ve světle stížností a anonymů československých občanů (1948–1989). Praha, sídlo Nejvyššího kontrolního úřadu a Kanceláře Poslanecké sněmovny, 23. dubna 2024.

Uvedení knihy bylo spojené s debatou s jejími autory Tomášem Vilímkem a Jaroslavem Pažoutem. Záznam z debaty je dostupný na YouTube kanálu Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR: <https://1url.cz/i1MRv>.

Slavnostní uvedení dokumentárního filmu a knihy Město jako laboratoř změny. Praha, Edison Filmhub, 12. listopadu 2024.

V polovině listopadu 2024 měl v rámci Akademie věd České republiky slavnostní premiéru dokumentární film *Město jako laboratoř změny* natočený v režii Amálie Kovářové podle scénáře Martina Nodla a Adély Gjuričové. Dokument pracuje s výsledky několikaleté spolupráce vědců a vědkyň humanitních i technických oborů, kteří v projektu Strategie AV21 společně zkoumali, jak město od středověku po současnost podobným hrozbám čelilo, jakým způsobem na ně reagovalo, jak se jim snažilo pro budoucnost předcházet a jak nakonec dokázalo krize a katastrofy využít ve svůj prospěch.

2.11 VÝZNAMNÁ OCENĚNÍ

I v roce 2024 převzali pracovníci a pracovnice Ústavu pro soudobé dějiny ocenění za svou vědeckou práci. Jiří Pernes převzal z rukou předsedkyně Akademie věd ČR prof. Evy Zažímalové děkovný list za dlouholetou obětavou práci pro AV ČR. Za vynikající výsledky projektu Český levicový exil 1968–1989 řešeného s podporou Grantové agentury ČR obdržel Jiří Suk čestné uznání od předsedy Grantové agentury ČR prof. Petra Baldriana. Michal Šimůnek získal Cenu Miroslava Ivanova v kategorii české dějiny za knihu *Orbity smrti. Nacistická „eutanázie“ a masové umírání psychiatrických pacientů v českých zemích, 1939–1945*. A Kateřina Čapková získala prestižní Cenu Reimara Lüsta, kterou každoročně uděluje německá Nadace Alexandra von Humboldta.

3. Další informace

3. 1 Hodnocení další a jiné činnosti

V roce 2024 Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., nevyvíjel žádnou další či jinou činnost.

3. 2 Informace o opatřeních k odstranění nedostatků v hospodaření a zpráva, jak byla splněna opatření k odstranění nedostatků uložená v předchozím roce

V roce 2024 proběhla v Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., kontrola provedená pracovníky Odboru veřejnosprávní kontroly Kanceláře Akademie věd ČR. Kontrolovaným obdobím byl rok 2023. V průběhu kontroly bylo v oblasti pracovně-právních vztahů kontrolováno dodržování zákoníku práce. V oblasti finančního účetnictví byly zkontrolovány výdajové a příjmové pokladní doklady, vyúčtování cestovních náhrad, přijaté a vydané faktury. Dále byl zkontrolován dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek, inventarizace, uzavřené smlouvy a nastavení vnitřního kontrolního systému.

Jako pochybení v oblasti pracovně právních vztahů bylo shledáno, že Ústav vysílal zaměstnance na tuzemské i zahraniční pracovní cesty, kdy používají svá soukromá vozidla, ale neabsolvovali pravidelné školení řidičů; resp. pracoviště nemělo doloženo, že na zahraniční pracovní cesty vyslalo zaměstnance s uzavřeným cestovním pojištěním. V oblasti účetnictví Ústav pochybil při inventarizaci skladových zásob publikací předaných k distribuci dalším subjektům. U uzavřených smluv kontrola zjistila, že jedna nebyla v zákonné lhůtě zveřejněna v registru smluv a v případě další – starší smlouvy byl zveřejněn jen dodatek, který ji upravoval bez smlouvy původní. Při kontrole vnitřních norem bylo zjištěno, že ve dvou případech interní předpis neobsahoval ustanovení o zrušení předcházejícího předpisu.

K odstranění zjištěných chyb bylo realizováno školení a přezkoušení zaměstnanců – řidičů a sjednání pojistné smlouvy na cestovní pojištění Ústavem; byla provedena mimořádná inventura aktuálního stavu publikací předaných k prodeji jiným subjektům a pohyb těchto zásob je i nadále přesně sledován a byla provedena revize a aktualizace interních předpisů v návaznosti na závěry kontroly.

3. 3 Finanční informace o skutečnostech, které jsou významné z hlediska posouzení hospodářského postavení instituce a mohou mít vliv na její vývoj

Informace požadované dle § 21 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

Skutečnosti, které nastaly až po rozvahovém dni a jsou významné pro naplnění účelu výroční zprávy

Po rozvahovém dni nenastaly žádné skutečnosti významné pro naplnění účelu výroční zprávy.

Aktivity v oblasti výzkumu a vývoje

Informace o aktivitách a dosažených cílech v této oblasti jsou zahrnuty v části III. výroční zprávy, která se věnuje hodnocení hlavní činnosti.

Nabytí vlastních akcií nebo vlastních podílů

V roce 2024 nedošlo k nabytí vlastních akcií ani vlastních podílů.

Informace o zahraniční pobočce

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., nemá žádnou pobočku ani jinou část pracoviště v zahraničí.

3. 4 Předpokládaný vývoj činnosti pracoviště

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., bude pokračovat ve svých aktivitách souvisejících se základním výzkumem soudobých českých a československých dějin a dějin vědy, včetně zasazování zkoumané problematiky do širšího mezinárodního kontextu. Vedle řešení domácích a mezinárodních projektů a podpory kvalitní odborné diseminace výsledků včetně publikací v předních oborových platformách klade Ústav nově důraz na systematický kontakt s veřejnou sférou. Transfer znalostí a mezisektorová spolupráce se postupně stává nedílnou součástí činnosti pracoviště, a to jak ve smyslu hledání nových forem zpřístupňování poznatků veřejnosti, tak ve smyslu expertní práce pro sféru veřejného rozhodování a využívání výsledků v oborech a institucích rozvíjejících nové přístupy didaktiky dějepisu a společenských věd.

V rovině meziinstitucionální spolupráce a infrastruktury bude pracoviště pokračovat v systematickém plnění úkolů vyplývajících z charakteru instituce jako specializovaného pracoviště pro obor soudobých dějin a dějin vědy a rozvíjet servisní badatelskou činnost (knihovna, dokumentační sbírky, ediční činnost, oborový časopis) a spolupráci s vysokými školami. V roce 2025 bude pokračovat revize činnosti společných pracovišť i spoluprací se zahraničními partnery a navázány některé nové strategické spolupráce.

V nadcházejícím roce budou prověřena provedená reorganizační opatření, a to jak skrze plnění některých nových náročných projektových úkolů, tak především prostřednictvím Hodnocení výzkumné a odborné činnosti pracovišť AV ČR za období 2020–2024. Nadále budou využívány komplexní nástroje vnitřní komunikace a politiky rovných příležitostí a zavedeny některé nové. Od roku 2025 bude platit nový Plán genderové rovnosti. S ohledem na vytváření vstřícných pracovních podmínek a kvalitní řízení lidských zdrojů je připravována revize některých koncepčních a organizačních dokumentů, jako jsou Kariérní řád či Pracovní řád.

Zejména pro vedení pracoviště bude i v následujících letech zásadním úkolem realizace rekonstrukce objektu Hyberská 1000/8. Vedle dohledu nad vlastní stavební realizací a úkony technického dozoru a kontroly bezpečnosti práce, jež jsou předmětem smluv s externími dodavateli, bude i nadále věnována maximální pozornost komunikaci o rekonstrukci v Akademii věd i směrem k veřejnosti (spuštění webu <https://hyberska8.cz/>) a také jednáním o financování z externích dotačních titulů. Rovněž bude dále postupovat tvorba koncepce využití objektu, jenž má sloužit nejen jako sídlo tří ústavů Akademie věd, nýbrž se má stát významným novým střediskem

akademického života ve vnitřní Praze. Objekt tak bude sloužit jak dynamické akademické výměně s dalšími pracovišti AV, tak i propojení akademického výzkumu s působením vysokoškolské komunity i zájmy širší veřejnosti.

Velkou výzvou pro rok 2025 zůstává otázka finančního hospodaření. Na rozpočet pracoviště má pozitivní dopad jak mírné navýšení rozpočtu Akademie věd, tak i diverzifikace žádostí o účelovou podporu a zapojení dosud nevyužívaných výzev a programů, např. Operačního programu Jan Amos Komenský. Také střednědobý výhled počítá se zvyšováním rozpočtu pracoviště, avšak posouvání poměru institucionálního a účelového financování ve prospěch účelového je zároveň hrozbou z hlediska dlouhodobé udržitelnosti zdrojů. Zaměstnanecká politika chce přesto směřovat k alespoň určité reakci mezd na inflaci v letech 2022–2023 a podpoře zaměstnanců a zaměstnankyň mladší generace.

3. 5 Aktivita v oblasti ochrany životního prostředí

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., třídí odpad na recyklovatelné materiály (papír, plast, sklo) a používá ekologicky šetrné kancelářské produkty (recyklovaný papír, opakovaná plnění tonerů apod.).

3. 6 Aktivita v oblasti pracovněprávních vztahů

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., ke dni 31. 12. 2024 zaměstnával **80 zaměstnanců a zaměstnankyň** přepočteno 59,22 FTE (34 žen, 46 mužů), z toho 69 výzkumných pracovníků přepočteno 48,12 (24 žen, 45 mužů; 5 pracovníků v knihovně, 5 žen a 1 muž v technicko hospodářské správě.

Průměrná mzda činila 47.168 Kč. V průběhu roku 2024 byli přijati 4 noví zaměstnanci (1 žena, 3 muži), pracovní poměr byl skončen s 8 pracovníky (6 ženami, 2 muži), včetně pracovních poměrů realizovaných z účelově určených finančních prostředků.

3. 7 Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

Zpráva dle § 18 odst. 2 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů

a) Počet podaných žádostí o informace a počet vydaných rozhodnutí o odmítnutí žádostí: 0

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., v roce 2024 neobdržel žádnou žádost o informace ani nevydal žádné rozhodnutí o odmítnutí žádosti.

b) Počet podaných odvolání proti rozhodnutí: 0

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., v roce 2024 neobdržel žádné odvolání proti rozhodnutí.

c) Opis podstatných částí každého rozsudku soudu ve věci přezkoumání zákonnosti rozhodnutí povinného subjektu o odmítnutí žádosti o poskytnutí informace a přehled všech výdajů, které povinný subjekt vynaložil v souvislosti se soudními řízeními o právech a povinnostech podle tohoto zákona, a to včetně nákladů na své vlastní zaměstnance a nákladů na právní zastoupení: 0

V roce 2024 Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., nebyl účastníkem žádného soudního řízení.

d) Výčet poskytnutých výhradních licencí: 0

V roce 2024 Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., neudělil žádnou výhradní licenci.

e) Počet stížností podaných podle § 16a, důvody jejich podání a stručný popis způsobu jejich vyřízení: 0

V roce 2024 Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., neobdržel žádnou stížnost.

4. Přílohy

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.

Účetní závěrka

a

**Zpráva nezávislého auditora
o účetní závěrce**

za rok končící 31. prosince 2024

Auditor

interexpert neziskový sektor s.r.o.

INTEREXPERT neziskový sektor s.r.o., Mikulandská 2, Praha 1, 110 00, Tel:+420 224 933 658, Fax:+420 224 934 101
e-mail: secretary@interexpert.cz www.interexpert.cz

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.

Účetní období končí 31.12.2024

Obsah:

Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2024

Zpráva nezávislého auditora

Účetní výkazy:

Rozvaha

Výkaz zisku a ztráty

Příloha k účetní závěrce

Zpráva nezávislého auditora

Veřejná výzkumná instituce:	Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.
Právní forma:	Veřejná výzkumná instituce
Sídlo:	Vlašská 355/9, Praha 1, 118 40, Česká republika
Identifikační číslo:	68378114
Rozvahový den:	31.12.2024
Předmět hlavní činnosti:	Předmětem hlavní činnosti ÚSD je vědecký výzkum v oblasti soudobých dějin a dějin vědy. Svou činností ÚSD přispívá ke zvyšování úrovně poznání a vzdělanosti a k využití výsledků vědeckého výzkumu v praxi. Získává, zpracovává a rozšiřuje vědecké informace, vydává vědecké publikace (monografie, časopisy, sborníky apod.), poskytuje vědecké posudky, stanoviska a doporučení a provádí konzultační a poradenskou činnost. Ve spolupráci s vysokými školami uskutečňuje doktorské studijní programy a vychovává vědecké pracovníky. V rámci předmětu své činnosti rozvíjí mezinárodní spolupráci, včetně organizování společného výzkumu se zahraničními partnery, přijímání a vysílání stážistů, výměny vědeckých poznatků a přípravy společných publikací. Pořádá vědecká setkání, konference a semináře, včetně mezinárodních, a zajišťuje infrastrukturu pro výzkum. Úkoly realizuje samostatně i ve spolupráci s vysokými školami a dalšími vědeckými a odbornými institucemi.

Výrok auditora

Provedli jsme audit přiložené účetní závěrky účetní jednotky, u které hlavním předmětem činnosti není podnikání (dále jen účetní jednotka), sestavené na základě českých účetních předpisů, která se skládá z rozvahy k 31.12.2024, výkazu zisku a ztráty za rok končící 31.12.2024 a přílohy této účetní závěrky, včetně významných (materiálních) informací o použitých účetních metodách.

Podle našeho názoru účetní závěrka podává věrný a poctivý obraz aktiv, pasiv účetní jednotky k 31.12.2024 a nákladů, výnosů a výsledku jejího hospodaření za rok končící k 31.12.2024 v souladu s českými účetními předpisy.

Základ pro výrok

Audit jsme provedli v souladu se zákonem o auditorech a standardy Komory auditorů České republiky (KA ČR) pro audit, kterými jsou mezinárodní standardy pro audit (ISA) případně doplněné a upravené souvisejícími aplikačními doložkami. Naše odpovědnost stanovená těmito předpisy je podrobněji popsána v oddílu Odpovědnost auditora za audit účetní závěrky. V souladu se zákonem o auditorech a Etickým kodexem přijatým Komorou auditorů České republiky jsme na účetní jednotce nezávislí a splnili jsme i další etické povinnosti vyplývající z uvedených předpisů. Domníváme se, že důkazní informace, které jsme shromáždili, poskytují dostatečný a vhodný základ pro vyjádření našeho výroku.

Ostatní informace uvedené ve výroční zprávě

Ostatními informacemi jsou v souladu s § 2 písm. b) zákona o auditorech informace uvedené ve výroční zprávě mimo účetní závěrku a naši zprávu auditora. Za ostatní informace odpovídá statutární orgán účetní jednotky.

Náš výrok k účetní závěrce se k ostatním informacím nevztahuje. Přesto je však součástí našich povinností souvisejících s ověřením účetní závěrky seznámení se s ostatními informacemi a posouzení, zda ostatní informace nejsou ve významném (materiálním) nesouladu s účetní závěrkou či s našimi znalostmi o účetní jednotce získanými během ověřování účetní závěrky nebo zda se jinak tyto informace nejeví jako významně (materiálně) nesprávné. Také posuzujeme, zda ostatní informace byly ve všech významných (materiálních) ohledech vypracovány v souladu s příslušnými právními předpisy. Tímto posouzením se rozumí, zda ostatní informace splňují požadavky právních předpisů na formální náležitosti a postup vypracování ostatních informací v kontextu významnosti (materiality), tj. zda případné nedodržení uvedených požadavků by bylo způsobitelné ovlivnit úsudek činěný na základě ostatních informací.

Na základě provedených postupů, do míry, jež dokážeme posoudit, uvádíme, že

- ostatní informace, které posuzují skutečnosti, jež jsou též předmětem zobrazení v účetní závěrce, jsou ve všech významných (materiálních) ohledech v souladu s účetní závěrkou a
- ostatní informace byly vypracovány v souladu s právními předpisy.

Dále jsme povinni uvést, zda na základě poznatků a povědomí o účetní jednotce, k nimž jsme dospěli při provádění auditu, ostatní informace neobsahují významné (materiální) věcné nesprávnosti. V rámci uvedených postupů jsme v obdržených ostatních informacích žádné významné (materiální) věcné nesprávnosti nezjistili.

Odpovědnost statutárního orgánu účetní jednotky za účetní závěrku

Statutární orgán účetní jednotky odpovídá za sestavení účetní závěrky podávající věrný a poctivý obraz v souladu s českými účetními předpisy a za takový vnitřní kontrolní systém, který považuje za nezbytný pro sestavení účetní závěrky tak, aby neobsahovala významné (materiální) nesprávnosti způsobené podvodem nebo chybou.

Při sestavování účetní závěrky je statutární orgán účetní jednotky povinen posoudit, zda je účetní jednotka schopna nepřetržitě trvat, a pokud je to relevantní, popsat v příloze záležitosti týkající se jejího nepřetržitého trvání a použití předpokladu nepřetržitého trvání při sestavení účetní závěrky, s výjimkou případů, kdy statutární orgán účetní jednotky plánuje zrušení účetní jednotky nebo ukončení její činnosti, resp. kdy nemá jinou reálnou možnost než tak učinit.

Odpovědnost auditora za audit účetní závěrky

Naším cílem je získat přiměřenou jistotu, že účetní závěrka jako celek neobsahuje významnou (materiální) nepravnost způsobenou podvodem nebo chybou a vydat zprávu auditora obsahující náš výrok. Přiměřená míra jistoty je velká míra jistoty, nicméně není zárukou, že audit provedený v souladu s výše uvedenými předpisy ve všech případech v účetní závěrce odhalí případnou existující významnou (materiální) nesprávnost. Nesprávnosti mohou vznikat v důsledku podvodů nebo chyb a považují se za významné (materiální), pokud lze reálně předpokládat, že by jednotlivě nebo v souhrnu mohly ovlivnit ekonomická rozhodnutí, která uživatelé účetní závěrky na jejím základě přijmou.

Při provádění auditu v souladu s výše uvedenými předpisy je naší povinností uplatňovat během celého auditu odborný úsudek a zachovávat profesní skepticismus. Dále je naší povinností:

- Identifikovat a vyhodnotit rizika významné (materiální) nesprávnosti účetní závěrky způsobené podvodem nebo chybou, navrhnout a provést auditorské postupy reagující na tato rizika a získat dostatečné a vhodné důkazní informace, abychom na jejich základě mohli vyjádřit výrok. Riziko, že neodhalíme významnou (materiální) nesprávnost k níž došlo v důsledku podvodu, je větší než riziko neodhalení významné (materiální) nesprávnosti způsobené chybou, protože součástí podvodu mohou být tajné dohody, falšování, úmyslná opomenutí, nepravdivá prohlášení nebo obcházení vnitřních kontrol představenstvem.
- Seznámit se s vnitřním kontrolním systémem účetní jednotky relevantním pro audit v takovém rozsahu, abychom mohli navrhnout auditorské postupy vhodné s ohledem na dané okolnosti, nikoliv abychom mohli vyjádřit názor na účinnost vnitřního kontrolního systému.
- Posoudit vhodnost použitých účetních pravidel, přiměřenost provedených účetních odhadů a informace, které v této souvislosti představenstvo Účetní jednotky uvedlo v příloze.
- Posoudit vhodnost použití předpokladu nepřetržitého trvání při sestavení účetní závěrky představenstvem a to, zda s ohledem na shromážděné důkazní informace existuje významná (materiální) nejistota vyplývající z událostí nebo podmínek, které mohou významně zpochybnit schopnost Účetní jednotky trvat nepřetržitě. Jestliže dojdeme k závěru, že taková významná (materiální) nejistota existuje, je naší povinností upozornit v naší zprávě na informace uvedené v této souvislosti v účetní závěrce – příloze, a pokud tyto informace nejsou dostatečné, vyjádřit modifikovaný výrok. Naše závěry týkající se schopnosti Účetní jednotky trvat nepřetržitě vycházejí z důkazních informací, které jsme získali do data naší zprávy. Nicméně budoucí události nebo podmínky mohou vést k tomu, že účetní jednotka ztratí schopnost trvat nepřetržitě.
- Vyhodnotit celkovou prezentaci, členění a obsah účetní závěrky, včetně přílohy a dále to, zda účetní závěrka zobrazuje podkladové transakce a události způsobem, který vede k věrnému zobrazení.

Naší povinností je informovat statutární orgán účetní jednotky mimo jiné o plánovaném rozsahu a načasování auditu a o významných zjištěních, která jsme v jeho průběhu učinili, včetně zjištěných významných nedostatků ve vnitřním kontrolním systému.

INTEREXPERT neziskový sektor s.r.o.
Mikulandská 2, 110 00 Praha 1
Oprávnění KAČR 511

Ing. Karolina Neuvirtová, jednatelka a auditorka
Oprávnění KAČR 2176

Datum:	02-06-2025
Podpis auditora:	

ROZVAHA VVI (od 2016)

IČO
68378114

Sestaveno k 31.12.2024
(v Kč, s přesností na dvě desetinná místa)

Zpracováno v souladu s
vyhláškou č. 504/2002 Sb.
ve znění pozdějších předpisů

Položka		Číslo řádku	Stav	
Číslo	Název		k 01.01.2024	k 31.12.2024
A	A.Dlouhodobý majetek celkem	001	154 649 881,60	153 362 909,60
A.I	I.Dlouhodobý nehmotný majetek celkem	002	1 855 685,60	1 855 685,60
A.I.2	2.Software	004	1 646 569,53	1 646 569,53
A.I.4	4.Drobný dlouhodobý nehmotný majetek	006	209 116,07	209 116,07
A.II	II.Dlouhodobý hmotný majetek celkem	010	168 036 952,07	168 103 502,07
A.II.1	1.Pozemky	011	38 760 134,00	38 760 134,00
A.II.3	3.Stavby	013	80 973 572,00	80 973 572,00
A.II.4	4.Hmotné movité věci a jejich soubory	014	4 630 413,47	4 630 413,47
A.II.7	7.Drobný dlouhodobý hmotný majetek	017	4 194 185,60	4 194 185,60
A.II.9	9.Nedokončený dlouhodobý hmotný majetek	019	39 478 647,00	39 545 197,00
A.IV	IV.Oprávký k dlouhodobému majetku celkem	028	-15 242 756,07	-16 596 278,07
A.IV.2	2.Oprávký k softwaru	030	-645 743,00	-1 052 850,00
A.IV.4	4.Oprávký k DDNM	032	-209 116,07	-209 116,07
A.IV.6	6.Oprávký ke stavbám	034	-5 947 516,00	-6 797 424,00
A.IV.7	7.Oprávký k sam. movitým věcem a souborům hm. mov. věcí	035	-4 246 195,40	-4 342 702,40
A.IV.10	10.Oprávký k DDHM	038	-4 194 185,60	-4 194 185,60
B	B.Krátkodobý majetek celkem	040	24 177 326,59	21 789 057,33
B.I	I.Zásoby celkem	041	1 204 195,66	1 476 361,25
B.I.5	5.Výrobky	046	1 204 195,66	1 476 361,25
B.II	II.Pohledávky celkem	051	627 163,31	770 980,88
B.II.1	1.Odběratelé	052	33 878,46	69 124,88
B.II.4	4.Poskytnuté provozní zálohy	055	587 040,00	689 644,00
B.II.17	17.Jiné pohledávky	068	6 244,85	4 250,00
B.II.18	18.Dohadné účty aktivní	069		7 962,00
B.III	III.Krátkodobý finanční majetek celkem	071	21 034 039,44	19 268 281,80
B.III.1	1.Peněžní prostředky v pokladně	072	95 556,41	50 953,35
B.III.3	3.Peněžní prostředky na účtech	074	20 938 483,03	19 217 328,45
B.IV	IV.Jiná aktiva celkem	079	1 311 928,18	273 433,40
B.IV.1	1.Náklady příštích období	080	75 465,99	273 433,40
B.IV.2	2.Příjmy příštích období	081	1 236 462,19	
	AKTIVA CELKEM	082	178 827 208,19	175 151 966,93

ROZVAHA VVI (od 2016)

ICO
68378114

Sestaveno k 31.12.2024
(v Kč, s přesností na dvě desetinná místa)

Zpracováno v souladu s
vyhláškou č. 504/2002 Sb.
ve znění pozdějších předpisů

Položka		Číslo řádku	Stav	
Číslo	Název		k 01.01.2024	k 31.12.2024
A	A.Vlastní zdroje celkem	083	168 956 935,65	164 539 831,42
A.I	I.Jmění celkem	084	168 956 935,65	164 539 831,42
A.I.1	1.Vlastní jmění	085	154 649 881,60	153 362 909,60
A.I.2	2.Fondy	086	14 307 054,05	11 176 921,82
B	B.Cizí zdroje celkem	092	9 870 272,54	10 612 135,51
B.III	III.Krátkodobé závazky celkem	103	7 936 368,12	8 018 092,88
B.III.1	1.Dodavatelé	104	1 231 976,77	242 223,30
B.III.3	3.Přijaté zálohy	106	-0,16	
B.III.4	4.Ostatní závazky	107		8 000,00
B.III.5	5.Zaměstnanci	108	3 722 474,00	3 328 141,00
B.III.6	6.Ostatní závazky vůči zaměstnancům	109	7 162,33	2 390,00
B.III.7	7.Závazky k institucím SZ a VZP	110	1 953 247,00	1 741 033,00
B.III.9	9.Ostatní přímé daně	112	518 901,00	425 539,00
B.III.12	12.Závazky ze vztahu k SR	115		1 317 053,59
B.III.17	17.Jiné závazky	120	242 607,18	236 748,18
B.III.22	22.Dohadné účty pasívní	125	260 000,00	716 964,81
B.IV	IV.Jiná pasíva celkem	127	1 933 904,42	2 594 042,63
B.IV.1	1.Výdaje příštích období	128	729 408,76	890 341,38
B.IV.2	2.Výnosy příštích období	129	1 204 495,66	1 703 701,25
	PASIVA CELKEM	130	178 827 208,19	175 151 966,93

Razítko :

Ústav pro soudobé dějiny
Akademie věd České republiky, v.v.i.
Vlašská 9/355, 118 00 Praha 1
IČ: 68378114

Odpovědná osoba (statutární zástupce) :

PhDr.Adéla Gjuričová, Ph.D

Podpis odpovědné osoby :

Právní forma účetní jednotky :

věřejná výzkumná instituce

Osoba odpovědná za sestavení :

Gabriela Hovorková

Podpis osoby odpovědné za sestavení :

Předmět podnikání :

Výzkum a vývoj v oblasti společenských
a humanitních věd

Okamžik sestavení : 19.5.2025

VÝSLEDOVKA VVI (od 2016)

IČO
68378114

Od 01.01.2024 do 31.12.2024
(v Kč, s přesností na dvě desetinná místa)

Zpracováno v souladu s
vyhláškou č. 504/2002 Sb.
ve znění pozdějších předpisů

Položka		Číslo řádku	Činnost		
Číslo	Název		Hlavní	Další	Jiná
A	A. Náklady				
A.I	I. Spotřebované nákupy a nakupované služby	002	12 661 134,03		
A.I.1	1. Spotřeba materiálu, energie a ost. neskl. dodávek	003	1 696 598,60		
A.I.3	3. Opravy a udržování	005	45 346,40		
A.I.4	4. Náklady na cestovné	006	2 653 214,76		
A.I.5	5. Náklady na reprezentaci	007	301 954,44		
A.I.6	6. Ostatní služby	008	7 964 019,83		
A.III	III. Osobní náklady	013	55 892 399,00		
A.III.10	10. Mzdové náklady	014	40 591 247,00		
A.III.11	11. Zákonné sociální pojištění	015	12 557 320,00		
A.III.13	13. Zákonné sociální náklady	017	2 743 832,00		
A.IV	IV. Daně a poplatky	019	3 780,00		
A.IV.15	15. Daně a poplatky	020	3 780,00		
A.V	V. Ostatní náklady	021	7 377 939,88		
A.V.16	16. Smluvní pokuty, úroky z prodlení, ost. pokuty a penále	022	5 000,00		
A.V.19	19. Kurzové ztráty	025	23 941,04		
A.V.21	21. Manka a škody	027	1 503 885,59		
A.V.22	22. Jiné ostatní náklady	028	5 845 113,25		
A.VI	VI. Odpisy, prodaný majetek, tvorba a použití rezerv a OP	029	1 353 522,00		
A.VI.23	23. Odpisy dlouhodobého majetku	030	1 353 522,00		
	Náklady celkem	039	77 288 774,91		

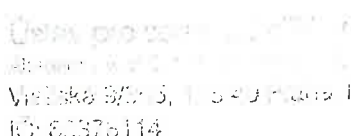
VÝSLEDOVKA VVI (od 2016)

IČO
68378114

Od 01.01.2024 do 31.12.2024
(v Kč, s přesností na dvě desetinná místa)

Zpracováno v souladu s
vyhláškou č. 504/2002 Sb.
ve znění pozdějších předpisů

Položka		Číslo řádku	Činnost		
Číslo	Název		Hlavní	Další	Jiná
B	B. Výnosy				
B.I	I. Provozní dotace	041	67 919 205,90		
B.I.1	1. Provozní dotace	042	67 919 205,90		
B.III	III. Tržba za vlastní výkony a za zboží	047	121 389,65		
B.IV	IV. Ostatní výnosy	048	9 248 179,36		
B.IV.7	7. Výnosové úroky	051	2,11		
B.IV.8	8. Kurzové zisky	052	4,02		
B.IV.9	9. Zúčtování fondů	053	7 292 160,27		
B.IV.10	10. Jiné ostatní výnosy	054	1 956 012,96		
	Výnosy celkem	061	77 288 774,91		

Razítko : Vlašská 355/9, 118 00 Praha 1 IČ: 68378114	Odpovědná osoba (statutární zástupce) : PhDr. Adéla Gjuríčová, Ph.D. Podpis odpovědné osoby : Právní forma účetní jednotky : vědecká výzkumná instituce	Osoba odpovědná za sestavení : Gabriela Hovorková Podpis osoby odpovědné za sestavení : Předmět podnikání : Výzkum a vývoj v oblasti společenských a humanitních věd Okamžik sestavení : 19.5.2025
--	---	---

Příloha v účetní závěrce ke dni 31.12.2024

Účetní jednotka: Ústav pro soudobé dějiny, AV ČR, v.v.i.,
se sídlem: Vlašská 9/355, 118 40 Praha 1
právní forma: veřejná výzkumná instituce
IČO: 68378114

Zřizovatel: Akademie věd České republiky – organizační složka státu
IČO 60165171 se sídlem v Praze 1, Národní 1009/3, PSČ 117 20

Hlavní činnost:

Předmětem hlavní činnosti ÚSD je vědecký výzkum v oblasti soudobých dějin. Svou činností ÚSD přispívá ke zvyšování úrovně poznání a vzdělanosti a k využití výsledků vědeckého výzkumu v praxi. Získává, zpracovává a rozšiřuje vědecké informace, vydává vědecké publikace (monografie, časopisy, sborníky apod.), poskytuje vědecké posudky, stanoviska a doporučení a provádí konzultační a poradenskou činnost. Ve spolupráci s vysokými školami uskutečňuje doktorské studijní programy a vychovává vědecké pracovníky. V rámci předmětu své činnosti rozvíjí mezinárodní spolupráci, včetně organizování společného výzkumu se zahraničními partnery, přijímání a vysílání stážistů, výměny vědeckých poznatků a přípravy společných publikací. Pořádá vědecká setkání, konference a semináře, včetně mezinárodních, a zajišťuje infrastrukturu pro výzkum. Úkoly realizuje samostatně i ve spolupráci s vysokými školami a dalšími vědeckými a odbornými institucemi.

Statutární orgán:	ředitelka:	PhDr. Adéla Gjuričová, Ph.D.
Rada instituce:	předseda:	PhDr. Jiří Suk, Ph.D., DSc. (USD)
	místopředseda:	Mgr. Hana Bortlová Vondráková, Ph.D. (USD)
	členové:	PhDr. Michal Kopeček, Ph.D. (ÚSD); PhDr. Daniel Doležal, Ph.D. (MV ČR), Mgr. Daniela Kolenovská, Ph.D. (FSV UK), Mgr. Doubravka Olšáková, Ph.D. (ÚSD), MA, MPhil. Petr Roubal, Ph.D. (ÚSD), PhDr. Petr Šámal, Ph.D. (ÚČL)
	tajemník:	Mgr. Ondřej Holub, Ph.D. (USD)
Dozorčí rada:	předseda:	Mgr. Ondřej Beránek, Ph.D. (AR AV ČR)
	místopředseda:	PhDr. et Mgr. Krátká Lenka, Ph.D. (USD)
	členové:	doc. PhDr. Ota Konrád, Ph.D. (FSU UK), Prof. PhDr. Bohumil Jiroušek, Dr. (JU V ČB), Mgr. Petra Eckert Nováková (SSČ AV ČR)
	tajemník:	Mgr. Anna Macourková (USD)

Účetní období: 1. leden – 31. prosinec 2024

1. Použité obecné účetní zásady, účetní metody a jejich změny a odchylky

Účetní závěrka je sestavena v souladu se zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví a s vyhláškou č.504/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o účetnictví, pro účetní jednotky, u kterých hlavním předmětem činnosti není podnikání. Při vedení účetnictví jsou používány účetní metody podle §32–§42 vyhlášky.

V účtovém rozvrhu si účetní jednotka stanoví uspořádání a obsah syntetických účtů v rámci účtových skupin směrné účtové osnovy, která je závazně stanovena zřizovatelem.

Účetní záznamy jsou zpracovávány informačně ekonomickým systémem iFIS společnosti BBM, s.r.o. Písek, zpracování mzdového účetnictví zajišťuje mzdový systém EGJE společnosti Elanor Global spol. s r.o..

Centrální zálohování dat je zajištěno zřizovatelem na základě servisní smlouvy uzavřené se Střediskem společných činností AV ČR, v.v.i. Účetní doklady v tištěné podobě jsou uloženy v archivu dokumentace THS v souladu se zákonem o účetnictví v objektu sídla účetní jednotky.

1.1. Oceňování majetku a závazků, odpisy

1.1.1. Dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek

je při nákupu oceňován pořizovací cenou, která obsahuje cenu pořízení a náklady s pořízením související. Odpisy jsou stanoveny odpisovým plánem a jsou rovnoměrné.

Ostatní hmotný a nehmotný majetek je pořízený z dotace (veřejných prostředků), proto pracoviště odepisuje bez tvorby Fondu reprodukce majetku jako výsledkově indiferentní operaci (náklady = výnosy).

Dlouhodobý nehmotný majetek vytvořený vlastní činností nebo bezplatně získaný pracoviště k datu účetní závěrky nevykazuje.

1.1.2. Dlouhodobý finanční majetek

Podíly a cenné papíry ÚSD k datu účetní závěrky nevykazuje.

1.1.3. Zásoby

ÚSD k datu účetní závěrky se vykazují a inventarizují k 31.12. příslušného roku a jsou účtovány metodou B. Zásoby se rozděluje na publikace a časopisy.

1.1.4. Pohledávky

Pohledávky se oceňují při svém vzniku jmenovitou hodnotou. Pohledávky se rozděluje na krátkodobé (doba splatnosti do 12 měsíců včetně) a dlouhodobé (splatnost nad 12 měsíců), s tím, že krátkodobé jsou splatné do jednoho roku od rozvahového dne.

1.1.5. Krátkodobý finanční majetek

je oceňován jmenovitými hodnotami. K datu účetní závěrky je tvořen ceninami, zůstatky v pokladně, na běžných účtech, na účtu sociálního fondu, fondu reprodukce majetku a rezervního fondu. Bankovní účty jsou vedeny v Kč a EUR.

1.1.6. Závazky

Dlouhodobé i krátkodobé závazky se vykazují ve jmenovitých hodnotách

1.2. Přepočet údajů v cizích měnách na českou měnu

Přepočet majetku, pohledávek a závazků v cizí měně na Kč během účetního období je prováděn kurzem ČNB ke dni vystavení pohledávky, resp. úhrady závazku. Ke konci účetního období jsou případné pohledávky a závazky přepočteny kurzem k poslednímu dni účetního období (31.12. běžného roku) vyhlášeným ČNB. Kurzem k 31.12.2023 byl přepočten zůstatek valut v pokladně – EUR, GBP, USD a CHF a zůstatek valut na běžném účtu-EUR.

1.3. Rozsah, ve kterém byl výpočet zisku nebo ztráty ovlivněn způsoby oceňování finančního majetku

V roce 2024 nebyl výsledek hospodaření ovlivněn způsoby oceňování finančního majetku.

1.4. Podstatné změny použitých účetních metod

Podstatné změny způsobů oceňování, odepisování ani postupů účtování oproti minulému účetnímu období nenastaly. Použité účetní metody odpovídají požadavkům Zákona o účetnictví.

Odchyldkou od účetních metod podle §7 odst. 5 zákona o účetnictví je realizováno účtování v oblasti zásob periodických a neperiodických publikací, neboť tyto zásoby jsou pořizovány z dotačních prostředků a nejsou hlavní předmětem činnosti, pro který je ústav zřízen, ale vznikají jako výsledek badatelské činnosti. Možnost jejich prodeje je částečně limitována jejich vědeckým a odborným obsahem. Publikace vznikají ve veřejném zájmu a jsou primárně určeny pro vědecké, badatelské, pedagogické i popularizačně-naučné účely. Náklady na pořízení publikací jsou vyúčtovány proti přijatým dotacím, operace je výsledkově neutrální a náklady jsou vždy uznány jako způsobilé. Účetní jednotka ve většině případů publikace vydává ve spolupráci s některým z renomovaných nakladatelství. Smlouvy uzavřené s nakladatelstvími na jednotlivé tituly jsou zveřejňovány v registru smluv. Nakladatelství účetní jednotce v rámci uzavřené smlouvy předá část nákladu, který je rozdělen na autorské výtisky, výtisky pro knihovnu a výtisky určené k prodeji na e-shopu účetní jednotky. Výtisky jsou účtovány na účet MD123 se souvztažným zápisem DAL 384 – výnosy příštích období.

2. Významné položky rozvahy nebo výkazu zisku a ztráty, u kterých je uvedení podstatné pro hodnocení finanční a majetkové situace a výsledku hospodaření účetní jednotky, pokud tyto informace nevyplývají přímo z rozvahy nebo výkazu zisku a ztráty

2.1. Dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek

Dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek ve vlastnictví pracoviště se skládá z nemovitostí i movitých věcí. Nemovitý majetek tvoří budovy a pozemky. Ve vlastnictví pracoviště jsou pozemky parc. č. 430 a 431 a budova bez čísla popisného na pozemku č. 430 v Hlavním městě Praze, katastrálním území Malá Strana a 1/3 pozemku parc. č. 513 a stavby/budovy na adrese Hybernská 1000/8 v katastrálním území Nové Město. Movitý majetek zahrnuje zejména výpočetní techniku, jak hardware, tak programové vybavení a běžné kancelářské vybavení.

Jednotlivé položky dlouhodobého hmotného majetku

Položky majetku	Pořizovací cena		Oprávký		Zůstatková cena		Přírůstky	Úbytky
	Běžné období	Minulé období	Běžné období	Minulé období	Běžné období	Minulé období	Běžné období	Běžné období
<i>Pozemky</i>	38 760 134	38 760 134	0	0	38 760 134	38 760 134	0	0
<i>Stavby</i>	80 973 572	80 973 572	6 797 424	5 947 516	74 176 148	75 026 056	0	0
<i>Hmotné movité věci a jejich soubory</i>	4 630 413	4 630 413	4 342 702	4 246 195	287 711	384 218	0	0
<i>Drobný DHM</i>	4 194 186	4 194 186	4 194 186	4 194 186	0	0	0	0
<i>Nedokončený DHM</i>	39 545 197	39 478 647	0	0	0	0	66 550	0
<i>Celkem</i>	168 103 502	168 036 952	15 334 312	14 387 897	113 223 993	114 170 408	66 550	0

2.2. Dlouhodobý finanční majetek

ÚSD k datu účetní závěrky nevykazuje.

2.3. Zásoby

ÚSD k datu účetní závěrky se vykazují ve výši 1 476 361.25 Kč

Publikace ve výši 1 095 522.03 Kč

Časopisy ve výši 240 279.34 Kč

Konsignační sklady ve výši 140 559.88 Kč

2.4. Pohledávky

Dlouhodobé pohledávky ÚSD k datu účetní závěrky nevykazuje.

Krátkodobé pohledávky celkem k datu účetní závěrky	771 tis. Kč
z toho: odběratelé	69 tis. Kč
zaměstnanci	0 tis. Kč
zálohy	689 tis. Kč
půjčky ze sociálního fondu	0 tis. Kč
jiné	12 tis. Kč

2.5. Opravné položky

ÚSD nevykazuje k datu účetní závěrky opravné položky vyjadřující přechodné snížení hodnoty aktiv

2.6. Jiná aktiva

ÚSD vykazuje k datu účetní závěrky částku 273 433.40,-- Kč jako náklady příštího účetního období.

2.7. Vlastní zdroje

a) Stav jmění

Jmění celkem k datu účetní závěrky činí	164 540 tis. Kč
z toho: vlastní jmění	153 363 tis. Kč
fondy - sociální fond	172 tis. Kč
- rezervní fond	4 612 tis. Kč
- fond účelově urč.prostředků	4 113 tis.Kč
- fond reprodukce majetku	2 280 tis. Kč
- HV za rok 2023	0 tis. Kč

b) Výsledek hospodaření za účetní období 2024

Výsledek hospodaření za rok 2024 nebyl vykázán.

2.8. Závazky

Dlouhodobé závazky ÚSD k datu účetní závěrky nevykazuje.

Krátkodobé závazky celkem k datu účetní závěrky	8 018 tis. Kč
z toho dodavatelům	242 tis. Kč
zaměstnancům, výplata mezd	3 338 tis. Kč
sociální a zdravotní pojištění z mezd	1 741 tis. Kč
daně ze mzdy	426 tis. Kč
zálohy přijaté	0 tis. Kč
vrátka ze vztahu k zahraniční dotaci	1 317 tis. Kč
vrátka AV ČR	0 tis. Kč
jiné	237 tis. Kč
dohadné účty pasivní	717 tis. Kč

Z důvodu ukončení pracovního poměru řešitelky grantu v USD, byla vrácena nevyčerpaná dotace ve výši 57 054,74 euro (1 317 053,59 Kč) Universitě v Manchesteru v rámci grantu ERCEA C 03. Vratka byla řádně vyplacena 17.1.2025

2.9. Krátkodobé a dlouhodobé bankovní úvěry

ÚSD k datu účetní závěrky nevykazuje.

2.10. Jiná pasiva

ÚSD vykazuje k datu účetní závěrky částku 890 341,38 Kč jako výdaje příštího účetního období a částku 1703 701,25 Kč jako výnosy příštího účetního období.

2.11. Přehled splatných dluhů pojistného na sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, veřejného zdravotního pojištění a evidované daňové nedoplatky

ÚSD nemá dluhy. Závazky vyplývající z výplaty mezd za prosinec 2024 byly řádně uhrazeny dne 8.1.2025 a 10.1.2025.

2.12. Finanční nebo jiné závazky a plnění neuvedené v rozvaze

ÚSD k datu účetní závěrky nevykazuje.

2.13. Náklady

Rozhodující část nákladů tvoří osobní náklady, náklady na provoz užívaných objektů, tisk vědeckých publikací, ostatní služby a cestovné nezbytné k zajištění výzkumných projektů.

2.13.1. Osobní náklady v tis. Kč

Osobní náklady	Zaměstnanci	Řídící orgán	Kontrolní orgán	Jiný orgán
Mzdové náklady	39 232	1 116	129	114
Zákonné sociální pojištění	8 834	320	31	28
Ostatní sociální pojištění				
Zákonné sociální náklady	3 216	105	12	10
Ostatní sociální náklady				

2.14. Výnosy

Největší část výnosů představují provozní dotace přidělené rozhodnutím od zřizovatele. Institucionální dotace jsou určeny na zajištění dlouhodobého koncepčního rozvoje a na zajištění činnosti pracoviště AV ČR. Mezi dotace na činnost patří podpora Strategie AV21, Prémie Lumina Quaeruntur, Prémie Otto Wichterleho, Programu podpory postdoktorandů, Programu

regionální spolupráce, Programu PRAK, provozu sekretariátu ENRIO, digitalizace sbírek historických materiálů a rozvoje EIS. V rámci dotačního řízení obdržel ústav také investiční prostředky na stavební akci – Rekonstrukce budovy Hybernská 1000/8. Další finanční zdroje na výzkum a vývoj získal ústav na granty Grantové agentury ČR, na projekt NAKI od MK, a na Norway Grants od MF. Na výzkumné úkoly financované ze zahraničí přijal ústav prostředky od Friedrich-Schiller-Universität Jena, Bader Philanthropies, na správu a vedení ENRIO od Enrio Asocciation. Příjmy za vlastní výkony tvoří nájemné z pronájmu prostor, tržby za předplatné periodik a tržby za prodej knih. Ostatní výnosy tvoří zúčtování fondů, odpisů z majetku pořízeného z dotačních prostředků a jiné ostatní příjmy.

2.15. Přehled přijatých dotací podle zdrojů v tis. Kč

Neinvestiční dotace

institucionální	49 218
z toho: podpora výzkumné organizace	40 037
dotace na činnost	9 181
GA ČR	13 179
ostatní	5 522
Neinvestiční dotace celkem	67 919

Investiční dotace

institucionální	117
z toho: podpora výzkumné organizace	51
ostatní	66
Investiční dotace celkem	117

2.16. Způsob zjištění základu daně z příjmu

Účetní jednotka nemá za rok 2024 daňovou povinnost. Při zjištění daňového základu je postupováno v souladu s § 20 odst. 7 zákona č.586/1992 Sb., zákon o dani z příjmu v platném znění (daňová úleva).

Pro výpočet základu daně z příjmu byly zohledněny tyto položky nákladů:

reprezentace	301 954,44 Kč
členské příspěvky organizacím, jiné služby nedaňové	32 700,- Kč
ostatní pokuty a penále,	5 000,- Kč
dohadná položka na povinný podíl za zaměstnance	186 832,- Kč

Prostředky získané daňovou úlevou byly v tomto i předcházejících daňových obdobích použity na podporu vědy a výzkumu.

3. Stav zaměstnanců v uvedeném účetním období podle kategorií:

kategorie	průměr. přep. stav
Výzkumný pracovník	63,46
Ost.VŠ pracovník výzk. útvarů	4,13
Odborný pracovník - VŠ	4,38
Odborný pracovník - SŠ	1,75
THP pracovník	4,50
celkem	78,22

4. Spojené osoby

Propojení s osobami, s nimiž ÚSD uzavřel za vykazované účetní období obchodní smlouvy nebo jiné smluvní vztahy nevykázal žádný z členů orgánů ústavu.

5. Odměny členů řídicích, kontrolních nebo jiných orgánů

jsou stanoveny zřizovatelem pro členy Dozorčí rady a Rady Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i. a v roce 2024 byly ve výši 244 400 Kč řádně vyplaceny.

6. Přehled o přijatých a poskytnutých darech a dědictvích

V roce 2024 nebyl přijat žádný dar ani dědictví.

7. Přehled informací o veřejných sbírkách podle zvláštního předpisu (zákon č. 117/2001 Sb. o veřejných sbírkách)

V roce 2024 nebyly pracovištěm organizovány žádné veřejné sbírky.

8. Jiné účetní jednotky, ve kterých má účetní jednotka podíl

ÚSD nemá podíl v žádné jiné účetní jednotce v jakékoli formě.

9. Způsob vypořádání výsledku hospodaření z předcházejících účetních období

Za rok 2024 nebyl hospodářský výsledek vykázán.

10. Soudní pře

V roce 2024 vedl ÚSD dva soudní spory s bývalým zaměstnancem. První o neplatnost rozvázání pracovního poměru výpovědí a druhý na ochranu osobnosti, na ochranu osobnostních údajů a na náhradu nemajetkové újmy. Řízení ve věci neplatnost rozvázání pracovního poměru výpovědí vede v prvním stupni Obvodní soud pro Prahu 1 pod sp. zn. 63 C 259/2023 a v roce 2024 proběhla dvě soudní jednání, na kterých bylo prováděno dokazování. Řízení ve věci ochrany osobnosti, ochrany osobnostních údajů a o náhradě nemajetkové újmy vede v prvním stupni Obvodní soud pro Prahu 1 pod sp. zn. 31 C 70/2024. Na výzvu soudu zaslal ÚSD prostřednictvím svého právního zástupce vyjádření k podané žalobě, kterým nároky žalobce odmítl. V řízení je nařízeno ústní jednání na březen 2025. V současné době nelze odhadnout datum ukončení ani jednoho z obou soudních sporů.

11. Členství v mezinárodních organizacích

Zaměstnanec účetní jednotky PhDr. Oldřich Tůma, Ph.D. je prezidentem evropské sítě vědeckých organizací s názvem ENRIO – European Network of Research Integrity Organization (<https://www.enrio.eu/about-enrio/>). Po dobu jeho mandátu spravuje účetní jednotka bankovní účet v EUR (č.úč.: 123-8887350277/0100 vedený u Komerční banky, a. s.). Na tento bankovní účet přicházejí členské příspěvky jednotlivých zapojených organizací a zároveň se z něho hradí osobní náklady, cestovní náhrady a další související náklady. Účetní jednotka tyto transakce účtuje formou rozvahových operací.

12. Další údaje (podle zvláštních právních předpisů a rozhodnutí účetní jednotky), které nejsou v příloze uvedeny, ale mají významnou vypovídací schopnost o ekonomické činnosti účetní jednotky

Všechny podstatné údaje za rok 2024, které vypovídají o ekonomické činnosti, jsou zachyceny v předchozích bodech.

13. Odměna statutárnímu auditorovi

Celková odměna auditorovi za povinný audit účetní závěrky byla 45 tis. Kč.

V Praze dne: 19.5.2025

Sestavila:

Gabriela Hovorková

PhDr. Adéla Gjuričová, Ph.D.
ředitelka ÚSD AV ČR, v.v.i.